"Дьахтар арыгылаанына – общество иэдэнэ" 2

Илиини, атаҕы тымнытыман
А.Дорофеев. 3

"ХАРДЫЫ"
Журналистар Иэнгиттэҕэ мусталлар

5

Телевидение программата 6

Чурапчыга күн тахсар!

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

2009 сыл ыам ыйын 30 күнэ Субуота №№ 67-68 (9995-9996)

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

БЭС ЫЙЫН 1 КҮНЭ – ОҔО КӨМҮСКЭЛИН КҮНЭ!

СИА сонуннара

ДЬОКУУСКАЙ. Үөрэх уонна дорообуйа харыстабылын эйгэтигэр бастакы уочарат олохха киллэриллиэхтээх национальнай бырайыактар хаамыыларын ыам ыйын 27 күнүгэр СР Президенин иһинэн ПНП олохха киллэрилгэ уонна демографическай политикаҕа сэбиэт мунньаҕа көрдө.

В. Штыров Правительство болҕомтотун агро хайысхалаах оскуолаларга государственнай өйөбүлү уурууга, "Дорообуйа" национальнай бырайыағы үбүлэһиннэ хатаата. Республика баһылыга министерстволар үлэлэрин сүнньүнэн үчүгэйинэн сыаналаата.

ДЬОКУУСКАЙ. Ыам ыйын 26 күнүгэр республика Президенинэр ыыытыллыыбыт Правительство председателэ, министерстволар уонна ведомстволар, АПК тэриллэрин салайаачылара кыттыылаах мунньах сибиинньэни иилии боппуруоһун алтынны ыйтан өссө төгүл көрөргө быһаарда.

Правительство председателэ Егор Борисов Тыа хаһаайыстыбатын министерствотыгар бастатан туран кими өйүүгү быһаарарга эттэ – онгорон таһаараачылы дуу, нэһилиэнньэни дуу. Дьуулаһыы кэмигэр Президент Вячеслав Штыров уонна Правительство председателэ Егор Борисов тыа хаһаайыстыбатын министерствота бу боппуруоска анал "идеологията" суоҕун балаҕаттэтилэр.

ДЬОКУУСКАЙ. СР Правительствата республика 2009 сыллаары бюджетигэр өрүс транспорыван пассажирдары социальнай суолталаах хайысхаларыгар тиэйиигэ 19045 тыс. солк. кэмэйдэх дотацияны көрбүтэ. Ол эбэтэр аастыт сыллаҕар 3,3 бүк элбэх.

Ол түмүгэр уруккуларга эбии Абый, Алдан, Ньурба, Ленскэй уонна Уус-Майа улуустарыгар айанныыр пассажирдарга чэпчэтии онгоһулунна. Иннь гынан, 2009 сыллаа пассажирдары социальнай суолталаах, атыннык эттэхэ итинтэн атын суола суох, сирдэргэ тиэйии программатыгар барыта 10 ороһуон уонна 62 нэһилиэнньэлэх пуун хабылынна. Билиэт сыаната 10%-тан 34%-на диэри түстэ. Онон бу сайын уу транспорыан өттүгэр туһанарга нэһилиэнньэ билиэт сыанатын 55% курдуту төлүөр, ордубут 45% республика бюджетэ толуйуоҕа.

ДЬОКУУСКАЙ. "Общественнай үлэни, оҕо сайынгы сынньаланын тэрийии, оттук сезонугар баламмэнии - олохтоох бойдоҥ салайыныы органнарын иннилэригэр турар сүрүн соруктар", – диэтэ премьер Егор Борисов ыам ыйын 27 күнүгэр улуустар баһылыктарын кытта көрсүһүүгэ. Мунньах түмүгүнэн Правительство председателэ улуустар баһылыктарыгар нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутун хаччыйыыга болҕомто уурарга эттэ.

* * *

ДЬОКУУСКАЙ. Ыам ыйын 26 күнүгэр СР Президенин иһинэн предпринимательствоҕа Координационнай сэбиэт мунньаҕа буолан аастА. Мунньахха правительство, парламент чилиннэра, федеральнай структуралар, муниципальнай тэриллиилэр бэрэстэбилэтэлэрэ кыттыыны ылыллар.

Мунньаҕы республика Президенэ Вячеслав Штыров салайан ыытта.

Дакылааты Предпринимательство дьыалаларыгар, туризмы сайынарыыга уонна дьарыктаах буолуута министр Екатерина Кормилицына онгордо. Кини иһитиннэрбитинэн, сыл санатыгар республика үрдүнэн 40 тыс. курдук дьоҥҥо уонна орто предпринимательство субъекта баара (аастыт сыллаҕар 9,3% элбэх) болжоммут.

Министр иһитиннэрбитинэн, республика федеральнай таһымнаах "дьоҥҥо приватизация" туһунан 159-ФЗ сокуон болдьоҥо уһатар туһунан этиллэрэ тахсыбыт. Бу сокуон быһыытынан, бэйиэлэрин баҕа өттүлэриннэн куоратмаһан олорор дьоҥҥо уонна орто бизнес субъектарыгар муниципальнай уонна государственнай баайы-дуолу атыылаһыыга чэпчэтии кэрулуохтэах. Болдьоҕо - 2010 сыл от ыйын 1 күнүгэр диэри.

Е.Кормилицына 2010 сылга республикаҕа патентна олоҥуран судургутуллубут налоок систематын олохха киллэрэр былаан баарын эттэ.

В.Штыров Правительствоны муниципалитеттары кытта куоратам сыанатын быһаарарга сорудахтаата. Кини муниципалитеттары предпринимателлэргэн тэһе кыалларыттан элбэҕи ыган ыла сатыылларын тохтотоллорутар эттэ. Республика баһылыга правительствоҕа баайы-дуолу чэпчэтиилээх усулуобуйаҕа куоратмна бизнэн боппуруоһун көрүүнү сергутэргэ субэлээтэ. Холобура, министр эпитинэн, биэргэтиллибит испитиһэккэ киирбит 13 республиканскай объектан биирэ даҕаны куоратамна бориллибэкка турар.

Правительство председателэ Егор Борисов предпринимателлэри бизнеһи тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр тэрийиэргэ ыҥырда. Маньаха, кини болжоммутунан, ангардас экономическай эрэ буолбакка психологическай фактор мэһэйдиир курдук. Е. Борисов баараҕай бырайыактары олохха киллэриннэн дьарыктанар бедек тэриллэлэри кытта үлэлэһэр барыстаарын ыйда.

Республика Президенэ итини сэргэ дьоҥҥо бизнес географиятын уонна хайысхатын кэнгэтиигэ болҕомто уурар наадатын тоһоҕолоото. Ити правительствоҕа өйөнүллэр.

ДЬОКУУСКАЙ. СР Вице-Президенэ Евгения Михайлова ыам ыйын 26 күнүгэр экономика сүрүн салааларыгар кадрдары бэлэмнэһиигэ, аттаран туруоруута уонна үлэлэтэ хаалларыыга республикатаары ведомстволар икки ардыларынаары хамыыһыйа мунньаҕын ыытта.

Холобура, Орто Халыма улууһун баһылыга Евгений Слепцов иһитиннэрбитинэн, улууска 20 учуутал уонна 11 дорообуйа харыстабылын үлэһитэ тиийбэт. Баһылыктар бэлиэтэбиттэринэн, ыччат тыа сиригэр үлэлии барбат сүрүн төрүөтүнэн олорор дьиэ суоҕа, хамнас кэмэйэ кырата буоллалар. Вице-президент хоту улуустарга сүрүннээн химия уонна биология учууталлара тиийбэттэриннэн СГУ салалтатыгар бу идеэлэргэ бюджет миэстэлэрин сарбыйбакка уонна тус сыаллаах направлениеларынан туттарсан көрбүт студеннары өйүүргэ этии киллэрдэ.

Нэдиэлэ ыйытыга

ОҔОҔО СӨПТӨӨХ БОЛҔОМТО УУРУЛЛАР ДИИ САНЫЫГЫН ДУО?

Л.Н.Дьыдаева, улуустаҕы кини баһылыка үлэһитэ:

– Сөптөөх материальнай болҕомто уурулар дии саныыбын. Кэмиэн "Ийэ сертификата", биир кэмнээх көмө, пособиелар оҥоҥо да, дьиэ кэргэнигэ да сүрдээх кэмэлдьох буоллулар.

Сайын кэлбитинэн уонна Оҕо көмүскэлин күнүнэн улуус бары оҕолорун, ийэлэрин эҕэрдэлиибин! Барыларыгар доруобуйаны баҕарабын.

А.А.Григорьев, үөрэх эйгэтин үлэһитэ:

– "Оҕоҥо болҕомто" диэн өйдөбүлэ тугу киллэриэххэ сөп эбитэ буолла. Болҕомтону оскуолаҕа, үһуйаанна уураллар диэри үлэ барыахтааҕын барар, үөрэтиллиэхтээҕин үөрэтиллэр. Оҕо талаанын сайыннарыыга үрдүк таһымнаах икки эрэ конкурсу билэбин. "Хотугу сулуһу" уонна "Терпсихораны". Арааһа кыра да суумалаах буоллар, пособиены болҕомто быһыытынан ылыахха сөп этэ. Мин саныахпар, государствоҕа салгыннэбэккэ, төрөппүт бэйэтэ саамай улахан болҕомтону оҥоҥо уруоохтаах.

С.Е.Харитонов, чаанынай предприниматель:

– Ыччат оҥолору ыллахха, быйыл Ыччат сыла биллэриллибитинэн албэх дьаһал кинилэргэ ыытыллан эрэр быһыылаах. Бу дьаһаллаҥа ыччаттарбыт бэйэлэрин инициативаларынан кыпталлара хайдаллаах. Онтон кыра дьоммутуттар социальнай өйөбүл күүстээх дии саныыбын. Холобур, саҥа оскуолалар, үһуйаанналар бөҕө тутулуннулар.

Бэс ыйын 1 күнүнэн, Оҕо быраабынныгынан улуус бары оҕолорун, төрөппүттэрин, интэчнилэри, учууталлары эҕэрдэлиибин!

А.С.Попова, үөрэх эйгэтин үлэһитэ:

– Араас программалар, көмө эдэр ыалҕа үгүс быһыылаах. Ону таһынан оҕо пособиета төрөппүнэн улахан кэмэлдьох. Оҕо талаанын сайыннарыыга улахан болҕомтону бэлиэтии көрбөппүн.

А.П.Макаров, "Колос" ТХПК үлэһитэ:

– Бэйэм икки оҕолоох ыал аҕата буолабын. Оҕоҥо билиини күнүгэ көмө баар, болҕомто уурулларын дии саныыбын. Ордук аастыт Дьиэ кэргэн сылыгар аналлаах араас ис хоһоонноох тэрээһин бөҕө буолбута. Быйыл ыччаттарга сүрүн болҕомто уурулларын буолуо. Үбүлэһиин боппуруоһуттан киирдэххэ, оҕо пособиета кини иилэн ылбат кыра суумалаах диэн балаҕаттиэххэ наада.

Бу быраабынныгынан кэргэммин, оҕолорбун эҕэрдэлиибин! Кинилэргэ дьолу-саргыны, доруобай буола улааталларыгар баҕарабын.

Айталина АДАМОВА.

Ыал – ийэтинэн

ДЬАХТАР АРЫГЫЛААҺЫНА – ОБЩЕСТВО ИЭДЭЭНЭ

Хас биирдии киһиэхэ саха кыыһа, Далбар Хотуна, иһирэх иһиэ, эйэҕэс эбоэ диэн тыллар оҕо эрдэҕиттэн сүрэҕин-быарын ортотунан киирэн аанар сылаас тылларынан уонна истин өйдөбүллэринэн буолаллар. Олонгхоҕо ойууламмыт орто дойдуга үс саханы үөскэтиит Туйаарыма Куо саҕаттан үтүс үйэлэри пөҥүөлэҥ билиҥҥи кэмиэ диэри саха кэрэ кыыһын, Далбар Хотунун саха дьоно-сэргэтэ төһөлөөх элбэх хоһоонно холбоон хоһуйбуттара, ырыаҕа ыпсаран ыллаабыттара буолуой?

Кэм-кэрдии аанан, олох-дьаһах сайдан, тэтимирэн истэҕин аайы саха дьахтарын өйө-санаата, кута-сүрэ киһини үөрдэр да, хомотор да өттүгэр уларыйан иһэр. Билиҥҥи саха дьахтара үлэ хайа баҕарар көрүнэр биэтик идэтийэн, туохха барытыгар эр киһиттэн итэҕэйэ суох кыахтааҕын көрдөрдө. Хомойуох иһин, дьахталлар олохпут мөкү өттүгэр эмиэ эр дьонтон хаалсыбаттара, ардыгар аһары да бараллара үксэтэ. Ол үтүөкэ кубулуйуох курдук буолан эрэрэ дьиксиниилэри, санаа түҥүүтүн үөскэтэр.

Үйэбит сайдан, олох туһан истэҕин аайы дьон майгыта-сигилитэ сатарыйан иһэр. Бу кэмиэ дьахтар кэһи оруола суоталаах буолуохтаах. Онтон билигин айыы киһиттэр күн сырдыгын көрдөрөр, иэриилэ дьиэни иччилиир, аал уоту арангаччылыыр айылгылаах дьахтар аймаҕы көрдөөхө, үтүс кэрэ ангар үлэҕэ үтүрүйэтэрэн дьиэтигэр-уотутар, дьонугар көстөрө улам аччаан, сорох ардыгар хомор хоноһо да курдук буолбут кэмэ кэлиэ. Биир өттүгэн ыллахха, харчы үтүҥ быһаарар буолбут үйэтигэр дьахтар киһи үлэлэбиккэ олороро эмиэ сатаммат курдук. Маннан сыллаан дьиэ кэргэн иһигэр өйдөспөт буолуу, ыал сатарыйыыта да тахсар. Биириэтигэр араас биргиилэриини үөрөммэккэ, анал идэ ылбакка хаалбыт дьахталларга – туһунан ыһалҕа. Түбэһиэх көстөр үлэни үлэлэбиитэн, баҕаларын хоту олохторун-дьаһахтарын оногостор кыахтара суоҕуттан саналара алдьанар, улам аһыы утахха ылараллар. Арыы аныы саха дьахтарын киэбин улаханнык уларытта. Кыыс оҕо, дьахтар бөйэтинэн сиэри тутуспат, төттөрүтүн, куһаҕанна холобур буолар буоллаҕына, ыччат дьоспон, кэлэр кэлүүкэттэн үчүгэйи кэтэһэр, эрэйэр хантан кыаллыай?

Кэнниси кэмиэ республикаҕа, ол иһигэр Чурапчы улууһугар арыгылааһын лаппа улаатта. Ордук дьахтар аймах уонна эдэр ыччат арыгыга ыпларда. Учуокка турар дьонтон 15 бырыһыанын дьахталлар ылаллар. Бу көрдөрүү, этиллибитин курдук, сылтан сыл элбээн иһэр (2006 с. - 26; 2007 с. - 36; 2008 с. - 38; 2009 с. - 47;). 2009 сыл бастакы кварталын түмүгүн кытта 2006 сылы тэҥнээн көрөр буоллахха, нөрөөрүүбут 1,8 төгүл улаатта. Учуокка тураччы дьахталлартан 74 бырыһыаннара үлэтэ суохтар. Киһи хомойоро диэн, иһэччи буолбуттар ортолоругар саамай үлэлиир-хамсыыр, оҕо теретер чаҥыс саастарыгар сылдьар, 30-тан 50-гар диэри саастаах дьахталлар үүстэр. Кэнники кэмиэ 20-чэлэх кырыыттар да эмтэнэ кэлэр буолуулар. Маннан сиэтэрэн дьахтар арыгылааһына тэрүүр оҕоҕо дьайыытын бөлиэтиннэхэ наада. Олигофрен оҕолор элбэһиннэрэ дьахтар арыгылааһыныын кытта ыкса сибээстэх. Онтон өссө төһө киһи учуокка турбакка, түбэһиэх дьоҥҥо эмтэнэ-эмтэнэ иһиэ сылдьаллара буолуой?

Дьахтары арыгыга тэриэрдэр төрүөт элбэх. Олох бары ыарахаттара, уларыйыталаһыылаах дьахтар кинигэ аанар. Кини нарын санна, уйан дуоһата сэрэҕэр оку уйбакка, түргэнник тэмтэрийэр. Оҕотун, кэргэнин, чугас дьонун сүтэрэн, олох охсууларын, очурдарын туолуйбакка, эбэтэр таптыыр, таптатар дьолун бөлбэккэ, көрсүбэккэ соҕотохсуйан, тус олоҕор табыллыбакка, итинник турукка дөбөҥнүк тиийиэн сөп. Эбэтэр эдэр-сэнэх эрдэҕиттэн оонньуу-көр курдук хас сымыйа-кырдьык быраахынныыстар, көрсүһүүлэр, "девичниктэр" аайы арыгыныан саатаан, устунан ылларбытын бэйэтэ да билбэккэ хаалар. Сорохтор иһэччи кэргэннэрин кытта тэҥтэ иэйиэн, ити дьаллыкка күүскэ ылларан кэбиһэллэр. Саха киниитэ арыгыттан биологическай көмүскэлэ суоҕа бу түгэнтэ эмиэ элбэҕи быһаарар. 1980 с. профессор Р.С.Тазлова саха дьоҥун хаанынгар арыгыны суурайар фермент суоҕун дакаастаан түһар.

Эр киһиэхэ тэҥнэтэххэ, дьахтар организма быдан кэбирэх, генетическай бэлэмэ суох буолан, арыгыга олус кылгас кэм иһигэр ыллаттарар (3-4 төгүл түргэнник барар). Ол эрээри дьахтар, бүөр иһэччи буолбут да буоллаҕына, хаһан да аһаҕастык "алкоголистын" диэн биллиэ суоҕа. Биһиэхэ үксүн арыгылааһын иккис стадиятыгар кэлэллэр. Онно организмнарыгар араас ыарахан уларыйыылар барбыт буоллаллар. Сүрэхтэрэ, быардара, бүөрдэрэ мөлтөөбүтүн сэргэ мэйиилэрин үлэтэ кэһиллибит, психикалара алдьаммыт, хайы-үйэ өй-санаа уостубут, киһи суобаһы-майгыны эрэйбит дьоно буолбут буоллаллар. Иһэччи буолбуттарыгар, быраабыла курдук, атыттары буруйдууллар, олус чэгиэнитик албыннаны үөрөналлэр, оруоу-уруулуу, дьиэни-уоту уматаллар, өйдөрө-санаалара арыгыга эрэ курдат тартарар.

Билигин дьон-сэргэ ортотугар арыгыһыт киһини, ордук дьахтары эмтиир кыаллыбат диэн санаа баар. Бу олох сыыһа. Алкоголизм - хроническай ыарыы, оттон ханнык баҕарар хроническай ыарыыны үтүөрдүбүтэргин да эмтиигин. Ол кэнниттэн өрүү хаһыстана сыыһыттахха, ыарыы дьайыытын аһарыныахха сөп. Ол курдук, арыгыны эмтэнилиибитин кэнэ организм санга олоххо үөрэнэр кэмигэр кыраны да иэстиккэ аһардахха, сыыһа арыгыттан тэйиэххэ сөп. Бу кэмиэ эмтэммит киһини тулалыыр дьоно өйөкө өйдүүллэрэ быһаарар суолталаах. Арыгыга ылларбыт киһи бөйэтин баҕа өттүгэн бу ыар дьаллыктан эмтэниэн баҕарыыта сыалын ситиһэрин 50 бырыһыанын мэктиэлиир.

2007 сыл түмүгүнэн республикабыт урдунэн наркологическай диспансерга учуокка 4028 дьахтар турар, ол республикабыт нэһилиэнньэтигэр олорор дьахталлартан 0,8 бырыһыанын ылар. Бу көрдөрүү 2006 сылы кытта тэҥнэтэн көрөр буоллахха, 3,7 бырыһыан үрдэбит уонна РФ көрдөрүүтүнээҕэр 18 бырыһыан үрдүк. Итиннэн сылтаан республикабыт Правительстволун уураахынан от ыйын 6 күнүттэн 2005 сылга Дьокуускайдааҕы наркологическай диспансер иһиэн дьахталларга анаан реабилитация отделениета аһыллан, Ханаласка үлэлии турар. Манна барыан баҕалаахтары улуустааҕы наркологическай кабинет эбэтэр кэнсилиэк аайы баар дьиэ кэргэн үлэһиттэрин иккүө ыытыахпыт сөп.

Ханнык баҕарар биириэмэ, хайа да быыаска дьон, норуот олоҕор үчүгэй да, ыарахан да кэмнэр тэҥнэн хардыылыылларга. Биирдиилээн киһиэхэ кыһалҕа дьахтарыттан, эр киһиттэн тутулуга суох хаһан баҕарар кыһарыйан кэлиэн сөп. Олох, айылҕа сокуоннара буоллаҕа. Аҕа дойду Улуу сэриитин уонна сэрин кэнниэҥи ыар кэмнэргэ саха дьахталлара барахсаттар хайдахтаах курдук ыытааннах саналаахтарын, тулуурдарын, олоххо тардыһыыларын саҥаан көрүүгүт. Төһө да кэрэтэтэрин, оҕолорун сэрии хонуутугар сүгэрдэллэр, бөйөлөрө, ыара саастаах оҕолоро ыарыыта ылларделлар, аччыгыраахын, олуу-сүүү аһыытын күннүтэ амсайа сылдьыбыт аас-туор тыйыс кэмнэргэ бэйэ бодотун ыыһыктыбакка, олох бары охсууларын урдук чиэстэхтик аһаран кэлбиттэрэ, саха олоҕун салҕаччыларынан буолбуттара. Кинилэр олоҕон аастыт олохторун холобур оногостон элбэхтик сырдатан суруйаллара, кэнсилиэлэрэ билиҥҥи кэмнэ ордук тоҕоостоох буолуо этэ.

Ханна арыгы ере тутуллар да, ону кытта харах уута, иирсиэн, сөкүүнү кэһии, буруйу оторуу арыаллаһар. Уон сыллан бөҕтөх кэмэ ылан көрдөххө, биһиги улууспутугар дьахталлар холуобунай буруйу оторуулара улаатан иһэр. Ол курдук, 1999 сылга - 2 дьахтар, 2000 сылга - 5, 2001 сылга - 7, 2002 сылга - 4, 2003 сылга - 4, оттон биирэ киһини өлөрөн, 2004 сылга - 10, оттон биирэ киһи дорообуйатыгар ыар көрүнэхэ эчэйиини оторон, 2005 сылга - 5, 2006 сылга - 10, оттон биирэ киһи дорообуйатыгар ыар көрүнэхэ эчэйиини оторон, 2007 сылга - 14, оттон биирэ киһи дорообуйатыгар ыар көрүнэхэ эчэйиини оторон, иккитэ тэрилтэ үбүн ыгэриэхэ уонна ыскайдаан, 2008 сылга - 11, оттон иккитэ дьон дорообуйатыгар ыар көрүнэхэ эчэйиини оторон, иккитэ - дьону өлөрөннөр суут иэҥүө араас көрүнэхэ наказатабыл миэрэтигэр тардыллыбыттара. 2009 сыл биириҥҥи турутунан икки дьахтар сокуону кэстэ: биирэ туора дьон мальи уоран, иккиэ киһи дорообуйатыгар чаҥыс көрүнэхэ эчэйиини оторон. Дьахталлар кэлиҥҥи кэмиэ ыар уонна аһары ыар көрүнэхэ холуобунай буруйдары оторор түгэннэрэ бу сыыппаралартан көстөр. Буруйдар улахан ангардарын дьахталлар, биллэн турар, арыгы иэтит туруктаах сылдьан оторбуттар.

2006 сылтан ыла улаатан-хамсыы сатаабат, арыгынан саатаабыт 3 ийэ сокуоннай саастарын ситэ ылык бөйэлэрин оҕолорун иэтиттэрэр эбэһиэстэрэн сиэбэ суох толорллорун иһин холуобунай эпиэтэннэскэ тардыллыыллар. Бу эпиэтиннэскэ ангардас арыгыны эрэ иҥэллэрин иһин буолбакка, оҕолорун эт-хаан, өй-санаа, майгы-сигили

оттүгэн сайдыытыгар кыһаммат, ону аанан кинилэргэ куруук илиилэрин көтөҕөр, күүгэрэннэн өтөйөр төрөппүттэр тардыллаллар. Бу буруй иһин төрөппүт, биитэр төрөппүт эбээһинэстэрэ сүктэриллибит киһи 40 тыһ. солк. ыстараан төлүөн, биитэр 180 чааска диэри кэмнэ булгуччулаах үлэни толоруон, биитэр 3 сылга диэри көмүлэ быыһыллыан сөп. Бу - оҕо сокуоннай интэриэһин, быраабын харыстыыр иннитэн туттуллар сокуон буолар. Дьиэнэ, айылҕатын быыһыытынан оҕо быраабын, бастаан турар, иһиэ кэмүскэһиллэр этэ буоллар...

2008 сыл ыам ыйыгар эдэр ийэ арыгы иҥпит туруктаах сылдьан чугас дьоҥутар кыыһырбыта буолан, арыйах хонуктаабыта төрөппүт кыһыл оттун соруйан муостара быраҕан, оҕотугар ыар көрүнэхэ эчэйиини оторон, кэнсилиэкэ дьонун ортотугар айылаҕаны, милиция үлэһиттэриэгэр улахан соҕуйууну таһааран турар.

Сотрудниктар дьыл аҥаас кэмиэгэ, биириэмэтигэр уулуссаҕа соҕотохтуу муна-тэнэ, тонго-хата сылдьар, куттанан сатаан саҥардыбат буолбут ыыра саастаах оҕолору булаллара, биитэр оннук сылдьар оҕолору дьон көрөн милиция отделыгар биллэриллэрэ тахса туралларын. Бу оҕолор оннук сылдьалларын биричиинэтэ биир: иэйэлэрэ арыгы иҥэн баран оҕолорун туһунан уматаллар, биитэр иэйэлэрэ ханна эрэ охто сыталлар. Маннык быыһылаах киһи өйүтэр-санаатыгар хаһан да бөҕтөт ыарахан дьайыылары дьахталлар, оту аанан иэйиэр өттүлэриттэн көрүтэлиибит. "Тоҕо маннытый? Маннык буоллаҕына хаанна тиийбит? Саха дьахтара маннык эбэ дуо?" - диэн ыйытыылар элбэхтэ турар буоллулар.

Арыгылааһыны, ол иһигэр дьахтар арыгылааһынын утары хайдах охсуһуохха сөбүй? Хас биирдии бөйэбит чугас киһибит аһыы утаҕынан улуһуйан эрэрин бөлиэтин көрдөххө, эрдэтиэ сэрэттэххэ, өйдөтөөхө киниини иэдээнтэ тиэрдиэккэ быыһыахха сөп. Чөл олох политикатын улууска күүскэ тарҕаттахха, общественнайы үнүгүннэрдэхха, үүнэр көлүөнэҕэ итэҕэл күүһүгэр тэҥнэхх кытаанах өйдөбүлү иэрэдэххэ, бу куһаҕан дьаллыбы баҕар кыайыахпытын сөп.

Саҥаан көрдөххө, биир өттүнэн, билиҥҥи олох чаллыйэ сайдар, туһаҕа, атын өттүнэн ол аайы дьон иккиэ ардыгар сыныан улам маллаан, ыараан иһэр. Бэйэ-бэйэҕэ болҕомто уурулуубат буолуутуттан, истин-иҥирэх сыныан арыйаһыыттан майгы-сигили тоотту уларыйда. Кюөн да аахайбат буолуу, тоҥуй, хаҕыс сыныан үксэтэ. Урукку курдук наллаан олорон ирэ-хоро кэпсэтин, бөйэ-бөйэҕэ суоҕ-ама бэрсиэ курдук киһи саҥатын көтөрө түспэккэ, бөлүөннэр биллэ арыйаттыылар. Туохпут барыта ыксал-тиэтэл, кэпсэтэр да соҕо суох диэн буолар. Онтон сылтаан саҥаа туйуллуута, саҥаа түҥүтэ, бөйэ-бөйэни өйдөспит буолуу, олохпут мөкү оруттэрэ барыта итиннэн саҕаланналлара буолаарай?

Саха дьахтара ханна да сырыттар бөйэтин киэн-хоҥку майгытынан, ыраас, иэтит, үтүө санаатынан тулалыыр дьон ойүтэр-санаатыгар нус-хас буолууну, сырдыгы сылыаайа сырыттаҕына олохпут мөкү оттүлэриэгэр утарылаһар кыах баар.

А.Н.ИВАНОВА,
ис дьыала отделын иэтибан начальника, милиция капитана.
А.Г.ЛЮПОВА,
улуустааҕы кэнсилиэк бэлэмнэниитин нарколог-быраахта.

Сылаҥ орто оскуолатын 100 сыллаах үбүлүөйэ

БАРЫГЫТЫН БИИРГЭ ТҮМЭН КЭПСЭППИТ КИҺИ...

Ким умнуой кэрэчэн дойдубутугар соҕуччу өлүүнү- сүтүүнү аҕалбыт алдьархайдаах 1941 сылы? Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыт, дьон-сэргэ олоҕор үөрүүнү-көтүүнү суох оногорбут кырыыстаах сылы.

Ити суостаах-суоллаах кэмнэ Сылаҥ 7 кылаастаах оскуолатыгар Саха сирин үөрэҕин Народнай комиссариын биириэһиэнэ завуһунан ананан , нуучча тылыгар оҕолору үөрэтэрим. Дьокуускайдааҕы педагогическай институкка биир сыл нуучча тылын үөрэтэр учууталлары бэлэмниир курсу бүтэрэрэ күһүн атырдьах ыйыгар куораттан тахсыыбытым.

Бэрт арыйах оҕолоох, биир сменанан үлэлиир сана тэриллибит толорута суох оскуола эта. Саха тылыгар Р.П.Попов, математикаҕа А.П.Макаров, историяҕа И.Н.Дьячковскай, начаалынай кылаастарга Е.Маркова, директорынан В.О.Алексеев үлэлэбиттэрэ. Саастытынан бары эдэр, эгил-тэгил, сүүрбэччэбитигэр тахсыбыт уолаттар этибит. Мин балтыбыныын И.Д.Ефремовалыын, А.П.Макаров, И.Н.Дьяковскай, Е.Маркова учууталлар уопсайдарыгар олорбуппут. А.П.Макаров: Амма Аччыгыйын сүтүөтэ, кини балтын кэргэн ыллыта, хаама илик оҕолоохтор эта. В.О.Алексеев, Р.П.Попов, А.П.Макаров уонна мин Чурапчы педучилищетын бастакы сылларыгар бүтэрбит выпускниктаррыт, оскуолаларга үлэлэбит учууталлар этибит.

Эдэр калүөнэни үөрэтиигэ, общественнай олохтоо иитиигэ ис сүрэхпититтэн , күүспүт кыайарынан бэриниилээхтик үлэлиирбит. Нэһилиэкэ ыытыллар общественнай үлэҕэ бары дьулуурдаахтык кыттарбыт.

Бу сыл сут дьыл буолан, оҕолор, учууталлар олохторугар улахан кыһалҕалары, ордук аска, көрсүбүппүт. Маҕаһыынтан атыылаһар бүрдүкпүтүн олус кэмчилээн, сут дьыл кэлбитин учуоттаан аһыырбыт.

Үөрэтэр оҕолорбутуттан биир да оҕо сутаан өлбөтөҕө. Уруккаа хойутаан кэлии, уруогу көтүтүү суоҕа. Оҕолорбут сэрии буола турарын өйдүүр этилэр.

Сэрии оҕолоро.. Арыт үөрэхкэ сүрдээх тардыһыылаах, иннициилээх Сивцевалары, Пудованы, Перминовы өйдөөн калбыт. Сэрии кэмигэр үөрэммит оҕолор! Киниилэр үөрэхтэриигэр наһаа кыһаллаллара, уруоктааҕы сорудахтары барытын толорон кэлэллэрэ. Биир да оҕо бэрсиэдэн кэҥэн дьүүллэммэтэҕэ, сэмэни-буруйу ылбатаҕа. Киниилэр эдэр сүрэхтэриэн өйдүүр этилэр хааннаах сэрии бара турарын, тапталлаах Кыһыл Армиябыт норуоту, Ийэ дойдуну, социализмы көмүскээн хорсунтук сэриилэһэрин.

Советскай информационнай бюро күннүүн сонуннарын радиоҕан иҥэн, хаһыаттары аҕыан оҕолорбутуттар иһитиннэрэн иһэрбит. Олуһун да үөрбүппүт эбээт Москва анныгар Кыһыл Армия кыайбытын, фашистскай армия сүдү күүһэ урусхалламмытын истэн!

Улуу Октябрьскай революция 24 сылын туолуутутар Кыһыл болуоссакка тэриллибит байыаннай парад, И.В. Сталин тыллан салайтаран сэрии бастакы сылыгар дьаныардаахтык үлэлэбиппит.

Үөрэх сыла бүппүтүн кэннэ, сарданнаах сайын барахсан саллан кэлиитэ 4 учууталы В.О.Алексеев, Р.П.Попов, А.П.Макаров уонна мин утуу-субуу кыргыһыы толоонтар иттаммыппыт. Р.П.Попов, А.П.Макаров сэрии хонуутугар охтубуттара. Мин сэрии кэннитэн 30 сыл устата армияҕа сулуспалаатым, 50 саастыын туолан армия ветерана, персональнай пенсионер буолан дойдубар кэлбитим.

Сэрии кэмигэр үөрэммит оҕолор барахсаттар, ханна тиийдигит? Дойдутутар, норуокутар туох туһаны аҕалбыт? Барыгытын биир сиргэ түмэн, кэрсэн, кэпсэппит киһи ыын.

П.ЕФРЕМОВ,
саҥаас полковника.

Бэйэни харыстаныы

ИЛИИНИ, АТАҒЫ ТЫМНЫТЫМАН!

Тоҕо куруук илиини уонна атаҥы тоҥоруттан ыалдьабыт?! Бу тиэмэҕэ тымныыннан үөҥ кэмнэртэн ылата утумнаахтык дьарыктана сылдьар буоламмын бэйэм хайдах өйдөөн-санаан сылдьарбын бар дьоммэр сурутунан тиэрдиэхпин, көмөлөһүөхтүн баҕардым.

Киһи тымныйан ыалдьыта олус үүс суоллартан тутулуктаах, олортон бир суолун ырытыам. Биһиги илиилэрбит уонна атахтарбыт айыллаттан айдарыыларынан ньиэрбинэй системэ үүс утахтарын нөҥүө уопсай анатомияларын сөкуоунан, илии ытыктарыгар уонна уонна атах уллуҥахтарыгар, түөрт уонча сүрүн органнары кытта сибээстээхтэр диэн наука дакаастыыр.

Киһи уопсай анатомиятын схематынан ис органнарбытынан уонна төбөбүтүнэн сүрэх күүстээх хаанын сүүрүтэ эргийэр. Ити аһыыр аспытын буһаран көҥэтэлэҕин уопсай организмытыгар барытыгар тарҕатарга, күүс-сэниэ киллэрэн чөлбүтүгэр түһэрбитигэр уонна аһаабыт аспытынан итиини үөскэтэн таһааран уопсай организмы биир тэҥ, терморегулятор көмөтүнэн температураны тутан сылдьарбытын хааччыйарга аналлаах схема.

Онтон иккис сүрэх хаанын сүүрүтэ илиилэринэн уонна атахтарынан эргийэр схема. Бу илиилэр уонна атахтар ис кистэлэҥнэрин схематын быһыытынан уопсай организмы сөрүүкэтэргэ аналлаах курдуктар.

Маҥнайгыта.

Бу сөрүүкэтин ити ньиэрбинэй системэ утахтарын нөҥүө барыы сүһүөхтэринэн эргийэн органнарга тарҕанар. Ол иһин илиилэри уонна атахтары, кыаллара буоллар, олох тоҥоруо суохтаах эбиппит. Хаһан баҕарар ити иэстэбиллээх, кутталлаах, сэрэхтээх эбит. Сөрүүкэтин ардыгар бэйэбиттэн тутулуктаах, аһары тымныттыыттан барыы сүһүөхтэр тымырдарын истэрэ кыараан уопсай айгыраһыны дорообуйаҕа таһааралар. Ол курдук, сүһүөхтэр уулара хойуу туунуттан солбуллан бараллар.

Аһыыр аспытыттан уонна тымныттыыттан илиигэ, атахха күн аайы тымырдарын истэригэр бүөлэнии тахсарын утары массажтаныылары уонна сөптөөх хамсаныылары куруук оҥоһуллуохтаах. Ити эмиэ бэйэни бэйэ чөлгө түһэриитин уонна эмтэниитин биир көрүүнүн оҥоруу буолар. Сүһүөхтэргэ көмөлөһүн хас сарсыарда аайы уонна киэһэ илиилэр бэҥэччэктэриттэн, атахтар бэрбээкэйдэриттэн саҕалаан тарбахтарын төбөлөрүтэр тиийэ массажтаныллар. Ону таһынан тилэҕи, уллуҥаҕы уонна тарбахтар ыраахтарын уулаах тирэҕэкэнэн суулуа-суулуа массажтаан ыһыллэр, иккитэ-үстэ тэхтүрүйэн хаһан тарбахтар ириэхтэригэр уонна уллуҥахтан ынчаҕай сыттаах уу паара тахсыбат буолуор диэри массажтаныллар, суулуллар. Ону таһынан ити кэмнэ атахтар сымсыларын, илиилэр хоннохторун аннын эмиэ итиинник ньыманан массажтыы-массажтыы ынчаҕай тирэҕэкэнэн суулан ыһыллэр. Оччоҕор быччах-хайдар улаларэ сайдан шлактар тахсыылара күүһүрэр. Ити күн аайы атахтарга уонна илиилэргэ кыра тымырдарын истэригэр уонна клеткаларга үөскүүр шлактары, тымырдары ыраастаан чөллөрүтэр түһэрэн көмөлөһүү биир көрүнэ буолар.

Иккиһинэн.

Киһи сааһыран истэҕин аайы хаан састааба үүс дьоннорго хойдон ыһар. Ол аайы, ити үөһэ суруйбуттартан төрүөттэнэн илиилэр, атахтар тарбахтарын сүһүөхтэрэ өтөрүнэн үтүөрбэт сүһүөх ыарыытыгар кубулуйаллар. Итинник ыарыыта тиийэн хааллахха, үксүгэр уопсай организм туох баар бары сүһүөхтэригэр, ити кэмнэ айгыраһын барарын туоһута буолар. Ол иһин эрдэттэн көрүнэр, сэрэнэр хайаан да наада, ангардас сүһүөхтэр эрэ ыалдьыбаттар. Тымырдартан саҕалаан уопсай организм бүтүнүү мөлтүүр, айгыраыр буолан, тымныйан ыалдьан ораас ыарыыта тиийэ ыллараар эбиппит.

Илиини, атаҥы тымнытыынан, уопсай сүһүөхтэргэ милиардынан клетка өлүүтэ уонна бүөлэниитэ тахсар. Ону таһынан илии киин ньиэрбинэй системэ утахтарын кытта биир сибээстээх буолан, күөмэйи тымныытан, ыарытыыннаран уопсай организмы бүтүнүүтүн эмиэ айгыратан бараллар. Атаҥы тымнытыыттан бүөрү тымныттыы эмиэ саҕаланар. Ити курдук барыта сибээстээх, онон сэрэхтээх буолуохха наада.

Үсүһүнэн.

Сааһыра барбыт дьон хаанарын састааба үтүөтэрин кинэнэрэ хойдон, атахтарын уллуҥахтарыгар мунньустан, тымырдарыгар бүөлэниини хас күн аайы таһаара тураллар. Ол түмүгэр тымныйан ыалдьаллар эбит. Ол иһин хас күн аайы илиилэр бөҥэччэктэриттэн, атахтар бэрбээкэйдэриттэн саҕалаан тарбахтарын төбөлөрүгэр диэри үчүгэйдик массажтаныллар. Бу массажтаныыны хас биирдии киһи эдэриттэн-кырдьаҕыттан тутулуга суох, ону аһан итии да кэмнэргэ, тымныы да кэмнэргэ сылы эргиччи оҥоро сатыыра олус туһалаах.

Уопсай организмҥа хаан сүүрүтэ биир тэҥ буолуутун ситиһэн, илии-атах сүһүөхтэрин ыарыыларыттан көмүскэнэ сатыахха сөп. Биллэрин бу ньыманан атахтара ыалдьар дьон дьарыктаналлар уонна биһиллэр. Уопсайынан, бу ньыманан дьарыктаныы, ханнык да тумуута, сөтөлгө, оннооҕор тымныйан ыалдьыыттан көмүскүү сатыыр сүдү күүстээх, чөлгө түһүүтэ көмөлөөр кыахтаах. Үүс ыарыылардан бу ньыманан мүлүрүттүм уонна үтүөртүм диэн саныыбын. Уонтан тахса сыл устата эргиччи, ораас күн-дьыл уларыйа турар кэмнэрин аахсыбакка, оннооҕор тымныйан уопсай ис турукпун уонна илиибин-атахпын ыһэлитиэх эрэ бэтэрээ өттүнэн эргийэн каллым. Тымныйан тоҥорон баран тута таһааран ыһыыттан организм ис күүһэ сайдан, чөлгө түһэн ыһэр саамай судургу ньыманы булан, сылаабай бэйэм бальыыһаҕа постельнай режимтэн тахсаат, тымныйан дьарыктанан чөлбөр түһэн, бу кэмнэр усталарыгар этэҥнэ сылдьабын. Ол ыһын хас биирдии киһи олох олорорун устатыгар, айылҕа ораас суол уларыйа турар кэмнэриттэр бэйэтин доруобуйатын ис күүһүн онно тэҥнэтэн намтатан-күүһүрдэн ыһыан сөп эбит диэн өссө төгүл хатыныыбын.

Айылҕа бэйэтин тэтимин кытта тэҥнэһиэн, олох айыллар күүһүн кытта уопсай өйүсанааны уонна организмы сөп түбэһиннэрэ сатыырга үөрэнии эмтэнии биир көрүтэ. Бу дьарык сүрэх сылаас хааны хачайдыырын күүһүнэн, ыһыттан ириини тутуһуунан, онно сөптөөх өй-санаа күүһүн түмүүнэн уонна сөптөөх усулуобуйаҕа, сөптөөх хамсаныы көрүнэрин биллиттэн, травмата суох чөлгө түһэн ыһыанан ситиһиллэр.

Былыр өбүгэлэрбит атаҥын сүһүөхтэрэ тоҥон хамсаабат буолан сиргэ охтон турбат буолбут киһини, дьиэҥ киллэрбэккэ эрэ, чигдиэ таҥна сылдьар таҥаһынан дэлби мускуйан, хамсата-хамсата ириэрбиттэр. Илиитин, атаҥын уонна бэйэтин өрүһүйбүттэрэ. Кэлин көрдөөххө, сиһиэн олох көнөтүк сылдьар буолан хаалбыт эта. Самыыта, ораана, одуустарбыт быһыылааҕа. Уонтан тахса сыл үчүгэйдик сылдьан баран, атын оҕолоро түбэһэн өлбүтэ. Киһи организмын күүстээх тоҥуу кэнниттэн сылаас уонна тымныы икки ардыларыгар ис клеткаларга үөскүүр уларсыылар ис кистэлэҥнэрин өбүгэлэрбит олус үчүгэйдик үөрэтэн баһылаабыттар. Мин дьарыкпын юниилэртэн кэлэн ыһэр өй-санаа ситимэ быһыылаах.

А. Д. ДОРОФЕЕВ.

Сурутуу

Биһиги улууска маассабай информация көрүнэриттэн "Саҥа олох" хаһыат эрэ үчүгэйдик үлэлиир. "Маарыкчаан" телестудия син үлэлиэ эбит да, биэрэр, көрдөрөр бириэмэтэ кылгаһа бэрт. Нэдиэлэҕэ иккитэ чаас ангардыыта эрэ эфиргэ тахсар. Оттон радио наар ырыаны, музыканы эрэ холбуур, онтубут да үлэлээбэт буолбут. Араадьыйа Баранков, Сэмэн Тумат үлэлиллэрин саҕана киһи оройуон сонунун элбэҕи истэр буолара. Онон көрөрбүт, кэтэһэрбит эрэ – "Саҥа олох".

УЛУУСПУТ ХАҺЫАТА – ИННИКИГЭ СИРДЭЭЧЧИБИТ

Улуус хаһыата историческай суолталаах. Хаһыат "Социалыын суола" диэн аатынан тахсар эрдэҕинэ, 1-гы пятилетка саҕана, Аҕа дойду сэриитин кэмигэр, ол кэнниттэн даҕаны суруйбут матырыйааллара биллэрин кэмус фондаан буоллаллар. Холобур, хаһыат 1942 сыллааҕы биир нүөмэригэр "Кыһыл үлэ" промартыал үлэһиитэ Максим Попов государствоҕа суруйтарбыт харчынан сиэртибэтин: "Июн хонутунан барытын талүөҕүн", – диэн ыҥырыы таһаарбыт. Киэн ыҥырыытынан артыал үлэһиттэрэ сиэртибэлэрин барыы июн хонутунан талаабуттэр. Ол бачыыны аны оройуон үүс колхозтара батыспыттар. Эйэлээх олоххо, ыраах тыылга даҕаны хорсун санаалаахтар баар эбиттэр буолбат дуо?

"Саҥа олох" диэн аатынан улууспут хаһыата 60-нус сыллар саҕаланыыларыгар Тааттаҕа, Аммаҕа, Уус-Алданга, Дьокуускайга ораас хаһыаттарга үлэлэбит Конфей Яковлевич Колесов редактордыы олордоҕуна тахсыыта. Ол кэмтэн ылата А.Е. Чичигноваров, Н.Е. Макаров, Р.Г. Попов, о.да. атын дьоһуннаах дьон көрөн-иктэн таһаартардылар.

Хаһыат общественнай тэрийээччи, сырдатаччы уонна пропагандист буолар сыаллаах. Идеологияны, тутан-хабан үлэлэһиини суолтаҕа уурбат буолбут ордук биллиэн кэмэ киэн үлэтэ олуе суолталаах: Биһиги "Саҥа олох" хаһыатыт кэмэ эйгэни хабан үлэлэһэр, сырдатар өрүтэ элбэх. Сэргэх рубриката үүс. Хата, онно биһиги, аҕааччылар, сочиото суохтук кыттабыт, санаабытын дэҥнэ үлэлэстэбит, үлэбитин-хамнаспытын сырдата сатаабалыыт.

Чурапчы оройуонун, улууһун дьоно тыа хаһаайыстыбатын барыы көрүнэр кыайыылас, сатабыллаах, сүрэхтээх үлэһиттэриэн, "Спортивнай оройуон" диэн аатынан республикаҕа биллэбит. "Спортивнай" диэн уруккуттан хаалбыт аат. Биллиэн, сүрүннэн, спортивнай интернат-оскуола уонна институт өгөлөрүнэн эрэ бу ааты тутан олоробут. Биир хаарбах стадионнаахпытын сүөһүлэр "дьаһалларыгар" биэрэн дьаһайдыыбыт.

Хаһыат критическай эбэтэр сүрүн суолталаах ыстатьйалара туһаанныах тэриллэриэн дьүүлэ турбаттар. Ол быһаарыы матырыйаал хаһыакка тахсыбатыттан да кистэр. Холобур, 2005 сыллаахха Афанасий Захаров вандализм, 2008 сыллаахха Григорий Турантаев Кэбэрэллүү мемориальын күрүөтүн тоҥу көйүппүт быһыы туһунан суруйуулара, кэлин сылларга ыһыахтыыр сирбитин хайдах тэриллиэхтэхпит туһунан 6 корреспондент биир санаалы эппиттэрэ салалтаҕа тиийэ илик курдуктар.

"Саҥа олох"билиигни үлэһиттэрэ хачыырааһан бөрөҥ уллаллар. Саамай кырдьаҕас, уопуттаах үлэһиттэриэн Алексей Слепцов буолар. Хаһыатым диэн баран, этэргэ дылы, "мунньука ытаабыт кэпи". Оксана Жирикова Дьокуускайга үлэлии кэлэрбитигэр дьон суохтаабыттара. "Бэрт хомоҕой тыллаах-өстөөх журналист этэ", – диэр буолбуттара. Эдэр кыргыттар да баттаамалаахтык суруйаллар. "Хачыгыраһан" диэн тылы хаһыакка үксэ редакция үлэһиттэрэ бэйэлэрэ эрэ суруйалларын ыһын этэбин. Корреспонденция кэнсэрэ аҕыйаҕа дуу, наадалаах темаҕа сыһыаннаах дьоҥу тардыы, суруйтарыы кыаллыбата эбитэ дуу?

Биһиги хаһыаппыт республикаҕа дьиэ сахалыы ис хоһоонноох, баай хаһыат быһыытынан сыаналаан. Барыы улуустар хаһыаттарын баһыйыы элбэх сыраттан-сылбаттан, өйтөн-санаатан, тэрэҕэнэтэн тахсар.

Онон биир дойдулаахтарбын, улууспут "баар эрэ соҕотох сырдатаччыгыар, 80-са сыл норуоту кытта тэҥнэ хааман кэлбит "Саҥа олох" хаһыакка суруйтараргытыгар ынырабын.

ИМ. ПАВЛОВ,
Аҕа дойду Улуу сэриитин ветерана,
П.Ойуунускай аатынан
Государственнай бириэмийэ лауреата.

Ийэ капитала

КӨМӨ ХАРЧЫ БЭРИЛЛИЭҒЭ

Дойдубут Президиэнэ Дмитрий Медведев таһаарбыт "О внесении изменений в Федеральный закон "О бюджете Пенсионного фонда Российской Федерации на 2009 год и на плановый период 2010-11 гг" диэн сокуоннаа олоҕуран ийэ (дьиэ кэргэн) капиталын суумата 312 тыс. 162 солк. 50 харчыта тэҥнэстэ. Ол аата капиталы ноолуо туттубут дьон эмиэ 12 тыс. 431 солк. 25 харчыны туттар бырааптанар. Ону тэҥэ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты РФ в целях повышения уровня материального обеспечения отдельных категорий граждан" диэн сокуоннаа олоҕуран сертификаттаах ийэлэр, капиталларыттан биир кэмнээх харчынан көмө ылыахтарын сөп. Көмө кэмэлэ 12 тыс. солк. Маны ыларга сайабылыанньаны РФ Пенсионнай фондатыгар, оҥорторбут күнүттэн тутулуга суох кэлэн түһэроллор. 2007 с. тохсунньу 1 күнүттэн 2009 с. балаҕан ыйын 30 күнүгэр диэри төрөөбут оҕолордоох ийэлэр сайабылыанньаларын 2009 с. ахсынньы 31 күнүн аһарбакка кэлэн биэриэхтээхтэр, онтон 2009 с. алтынньы 1 күнүттэн 2009 с. ахсынньы 31 күнүгэр диэри оҕолонор ийэлэр - 2010 с. кулун тутар 31 күнүгэр диэри түһэриэхтээхтэр.

ИРДЭНЭР ДОКУМУОННАР:

1. Ийэ (дьиэ кэргэн) капитальын сертификата;
2. Ийэ паспорта;
3. Баантан анал формаалаах, счетун нүөмэрэ суруллубут ыспыраапка.

Өскөтүн ийэ бэйэтэ сайабылыанньаны биэрэ кэлбэт түгэнигэр, сайабылыанньаны уонна туһаанныах документтары (куоплуйатын) почтаан эбэтэр итэҕэллээх киһиэн (доверенное лицо) ыытыахтарын сөп. Документ куоплуйатын олохтоох нэһилиэк дьаһалтатын специалиһитигэр (Чурапчы нэһилиэгин олохтоохторуттан ураты) эбэтэр нотариуска бигэргэтиллэр. Пенсионнай фонда документтары туппут күнү сайабылыанньа түһэриллибит күнүнэн аалыллар. Бу документтар анал хамыыһыйаны ааспыттарын кэнсэ биир ый ыһыгын Пенсионнай фонда бырааптаах киһиэхэ көмө харчытын биэрэр эбэтэр биэрбэт туһунан анал быһаарыыны ылыннар. Быһаарыыны ылыан баран биэс күн ыһыгын биллэрии ыытыллар. Документ итэрэс түбэлтэтигэр Пенсионнай фонда управлениета биэс күн ыһыгын биллэрэр эбэтэр төттөрү ыытар. Ити кэнсэ быһаарыы ылыллыбыт күнүттэн 1 ый ыһыгын Пенсионнай фонда ийэ счетугар көчөр. Ол аата сайабылыанньа түспүт күнүттэн 2 ый ыһыгын харчы ийэ счетугар көчөр.

Л.Н. СТЕПАНОВА,
Пенсионнай фонда социальный талбыҥдэрэ специалиста.

Ыччакка аналлаах хаһыат

Хардыы

Биһигиин кытта тэнгэ хардыылаа!

Нэһилиэгим туһунан

МИН ДЭРИЭБИНЭМ ДЬИКТИЛЭРЭ

Мин Төлөй нэһилиэгэр олоробун. Бөһүөлэкпит кыра - 500 киһи олорор. Олус кэрэ айылҕалаах, ону таһыман араас дьиктилээх. Холобур, 1999 сыллаахха сайын бөһүөлэкпит аттыгар баар Улуу Сыһыы диэн алаастка, айылҕа мааныларах көтөрдөрө тоҕус кыталык түһэн сыннаанан, кэрэ үнкүүлэрин бэлэхтээн аастыттара. Бу альпаах түгэни олохтоохтор кыра оҕотуттан кырдьаҕаһыгар тиийэ көрбүттэрэ. Айылҕа дьиктитэ кэскиллээҕи туоһуйбит эбит. 2004 с. бу кырдалга икки этээстээх таас оскуола тутуллан үлэҕэ киирбитэ. Оскуолабыт сүрдээх кыраһыабай: кыталыктаах фонтаннаах, өбүгэлэрбит сэриигэ сылларыгар көһөрүүтэ сылдьыбыт историяларын көрдөрөр араас дьүһүннээх дьүкээбил куступка ойуулаах. Манна билигин 110 оҕо үөрэнэр, 25 миэстэлээх интернакка республика араас улууһуттан оҕолор кэлэн туруунан дьарыктаналлар.

Нэһилиэкпит өссө биир дьиктитэ – биһиги ортобутугар элбэх итирэ баар. Ол курдук, төрүт Төлөй олохтоохторо уон оҕолоох Поповтарга Александр, Григорий күн сирин тэҥнэ көрбүттэрэ. Кинилэр билигин бэйэлэрэ үстүү оҕолоох ыаллар, төрөөбүт түөлбэлэриттэн дьиэ-уот тэринэн олороллор. Интэриэһинэйэ баар, Григорий кэргэнэ Мария эмиэ итирэ, кини Сылантан төрүттээх.

Онтон оскуолабыт оҕолорун ылан көрдөххө, эмиэ хас да итирэ оҕолор бааллар. Мин кинилэри көрсөн маннык ыйытыыларга эпиэттиллэриттэн көрдөстүм:

1. Төрөөбүт сылгыт, зодиакпыт;
2. Төрөппүттэргит кимнээҕий, бииргэ төрөөбүттэргит;
3. Тоҕо майгыннаһаҕыгыт?
4. Итирэ буолар диэн хайдаҕый?

Гриша, Миша Смирниковтар, 9-с кылаас үөрэнээччилэрэ:

1. 1993 с. бэс ыйын 10 күнүгэр төрөөбүлүгүт. Близнецы.
2. Ийэбит - Евдокия Михайловна. Мугудайтан төрүттээх, эмиэ итирэлээх - Акулина Михайловна Мугудайга олорор. Аҕабыт - Кирилл Михайлович. Төлөй олохтооҕо. Бииргэ төрөөбүт төрдүөбүт. Биһиги үҥүс, төрдүс оҕолорбут.
3. Тас көрүнэмүтүнэн майгыннаһабыт. Сорох учууталлар араарбаттар. Интэриэсгэ баар - футболунан, волейболунан, баскетболунан дьарыктанабыт.
4. Итирэ буолар үчүгэй, бэйэ-бэйэбитин суохтаһабыт. Күлүүлээх түгэннэр да бааллар.

Ньургун, Эрчим Поповтар, 7-с кылаас үөрэнээччилэрэ:

1. 1995 с. муус устар 2 күнэ, өөн.
2. Ийэбит – Александра Николаевна, почта начальника, аҕабыт – Егор Петрович. Төлөй олохтооҕо, итирэ быраттардаах. Бииргэ төрөөбүт төрдүөбүт. Биһиги улахаттарбыт.
3. Тас көрүнэмүтүнэн майгынныбыт. Үчүгэй сыаналаах үөрэхэбит. Майгыбыт туос-туһунан, ол эрэдэ бииргэ футболунан үлүһүйэбит.
4. Итирэ буолар бииргэ сылдьарга, үлэлиигэ үчүгэй, көхтөөх.

Варя, Шура Поповалар, 5-с кылаас үөрэнээччилэрэ:

1. 1997 с. ыам ыйын 19 күнүгэр күн сирин көрбүппүт. Зодиакпыт телец.
2. Ийэбит - Мария Афанасьевна, оскуолаҕа үлэлиир. Бииргэ төрөөбүт төрдүөбүт. Биһиги иккис, үһүс оҕолорбут.
3. Тас көрүнэмүтүнэн да, майгыбытынан да атыммыт. Шура сытыы-хотуу, онтон Варя сымыс, чуумпу.
4. Итирэ буоларбытын сирбэппит.

Маны таһыман "Кустук" үһүйаанна итирэ кыргыттар **Анита, Ангелина Толстоуховалар** бааллар. Кинилэр тас көрүнтэрэ, майгылара эмиэ маарыннаспат. Дьэ, ити курдук, кыракый дэриэбинэм дьиктилэрэ.

Хаартыскаҕа: 1-кы эрдэхэ: Варя, Шура Поповалар, Эрчим, Ньургун Поповтар; 2-с эрдэхэ: Гриша, Миша Смирниковтар.

КОСТЕР – ОҔО СААС ДОҔОРО

Үөрэх сыла түмүктэнэрэ чугаһаата. Сыл устата оскуолабытыгар интэриэһинэй араас дьаһал ыытылынна. Онтон түмүктүүр дьаһалынан ыам ыйын 19 күнүгэр Пионерия төрүттэммитэ 80 сылыгар аналлаах костер буоллла.

2-тэн 10-ка дылы кылаастар түөрт хамаандаҕа арахсан анал картаран сирдэтэн айаммыттын саҕалаатыбыт. Салайаччыбыт А.С.Кулачкина быааныынан костербут "туризм" курдук этаттардаах. Бөлүэтэн эттэххэ, биһиги, онус кылаастар, учууталбыт ыйан-кэрдэн биэриитинэн араас мэһэйи ("мышеловка", "маятник-канат", үрэххэ дуҕаалаах сири туораһын, муостаран сүүрүү) оборбуппут. Ити мэһэйдэри хамаандалар барыы олус мэһэйдэри хамаандалар барыы олус көхтөөхтүк туораатылар. Маны таһыман уу ааҕыы, чэй оргуулуу, бүлүүдэ бөлөмнэһиэ, хаһыат таһаарыыта эмиэ сыаналанна. Түмүкпэ эрдэлээхтик кыайан "Виктория" хамаанда (хамандыыр Р.Степанов, 9-с кыл.) бастаата, "Респект" (хамандыыр М.Смирников, 9-с кыл.) иккис, "Звезда" (хамандыыр А.Попов, 9-с кыл.) үһүс буоллулар. Салгыы биирдиилээн бастааһынтан күрэх буолла. Хас биирдии оҕо картаран сирдэтэн төһө түргэнник кэлэрэ сыаналанна. Бастакы миэстэни уолаттарга Стас Сивцев (4-с кыл.), Ньургун Чельбердиров (5-с кыл.), Дима Матаннанов (9-с кыл.), кыргыттарга Күннэй Коркина (8-с кыл.), Дуня Максимова (9-с кыл.) ыллылар.

Костерган барыы да дуоһуйан, астыынан тарҕастыбыт. Түгэннэн туһаная Альбина Степановнаҕа маннык интэриэһинэй дьаһалы тэрийэн ыытыытыгар махтанабыт, инники үлэтигэр ситиһиини баҕарабыт.

Кристина БОРИСОВА,
Төлөй орто оскуолатын
10-с кылааһын үөрэнээччитэ.

Умнуллубат онус кылаас

ЧУОРААН ТЫАҺА АЙАНГЫТЫН АЛҔААТЫН

Маган баартыктаах кэрэчэн кыргыттар, көстүүм кэпсит боччумнаах уолаттар диктор чуор куолаһынан дохсун ыытыс тыаһынан арыаллатан сценаҕа биир-биир тахсан истилэр. Бу Д.Д.Красильников аатынан Мугудай орто оскуолатын үбүлүөйдээх 50-с выпускниктара.

Тиҥэх чуораан чугдаарар күнүнэн улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйаччы Д.Д.Пермякова эҕэрдэ тылын эттэ уонна оҕолорго туһаайан төрөппүттэрин, оскуолаларын аатын туһан биэриэхтэрэ суоҕа диэн эрэлин биллэрдэ. Улуустааҕы үөрэх управлениетын аатыттан И.Г.Винокурова ыытааччыктар улуус, республика чиэһин араас көрүнтэ ситиһиилэхтик көмүскэбиттэрин туһунан кэпсээтэ. Үчүгэй үөрүүнү ииннэ Ира Матвеева Махтал сурук туттарда. Онтон мини-футболга, чэпчэки атлетикаҕа, ыытыыта урдук көрдөрүүлэрин иннэ Дима Васильев, Кеша Васильев, Айсен Коркин мэтэлиэнэ наҕараадаланнылар. Бүтүн Россиятаабы психология күрүөр кыттан 9-с кылаас үөрэнээччитэ Тина Иванова бастакы степеннээх диплом ылла. Түөлбэ салайаччылара, гуманитарнай, математическай уода кафедралар оҕолорго анал бэлэхтэрин туттардылар, алгыстарын тиэрдилэр.

Үтэкэ кубулуйбут меценаттар стипендияларын туттарыы биир бэлиэ түгэннэнэ буоллла. Ол курдук Д.Д.Красильников стипендиятын точнай наукаҕа, үөрэххэ ситиһиилэрин иннэ Варя Оконешникова, Тина Иванова, Снежана Перевалова, Д.Д.Пермяков стипендиятын "Үөрэххэ тардыһыылаах, элбэх оҕолоох дьиэ кэргэн" номинациянан Кеша Васильев, И.С.Захаров стипендиятын спорка, ыытыыта ситиһиилэрин иннэ Ньургун Пермяков, Дима Васильев, Антон Васильев, Алик Сивцев, Г.Н.Сивцев стипендиятын бастыҥ общественниктар Тома Слепцова, Ира Матвеева ыллылар. Быйыл саҥа олохтоммут М.Т.Толстоухова стипендиятын саха тылыгар уһулуччу ситиһиилэрин иннэ Аня Тарабукинаҕа анаатылар. Онтон кизһэ нэһилиэк дьоҥо төрөппүттэр, үөрэнэччилэр туруорбут кэпсээннэрин көрдүлэр. Ордук кыргыттар ансамбылларын, уолаттар А.Е.Кулаковскай "Сэттэ мэтириэттэрин" ооньуоҥ көрдөрүүлэрин, ыллаас салайаччыта С.С.Мыреев фокуһун сөбүлээтилэр. Сүүйүүлээх биллэттэр ооньуоннулар. Супер-биринчи – сотовай телефону, Николай Захаров ылан үөрүүтэ үксэтэ.

Ити курдук олох киэҥ аартыгар үктэнэн эрэр эдэр дьону учууталлар, төрөппүттэр, манна мустубут дьон алгыс тылынан арчылаатылар. Ону сэргэ алтан чуораан лыҥкынныы ыллаата, алгыстаах тыаһынан айаннарын алгыыта.

Чэмэлиннэ СКРЯБИНА,
Мугудай орто оскуолатын
9-с кылааһын үөрэнээччитэ.

Тулалыыр эйгэбит

БЭЙЭ БОДОТУН ТАРДЫНЫАҔЫН

Хаар уулларын кытта дьоммут-сэргэбит экологическай культурата кастон калэр. Ыраска тардыһыы, харыстабылааах сыһыан хас биирдиибит Ийэ сирбитигэр нэспит буоларын өйдөөн, сыаналаан сыһыаннаһарбыт ирдэнэр. Бу кэмнэргэ тэрилтэлэриэн, чаһынай ыаллардыан ыраастаныы кэмэ буолла. Чураҥны нэһилиэгин дьаһалтатын үлэһиттэрэ сыллата ыытыллар субуотуннуугу көхтөөхтүк тэрийэллэр. Ол сиэриэн хаар уулларын кытта сүрүн айан суол кытыыларын, тыа саҕатыгар охтубут, хаппыт мастары хомуйуу, тиэйии, порт күрүөтүн иһин ыраастааһын үлэтин "Хатыҥ чараҥ" программаҕа олоҕуран ыыттылар.

Биһиги улууспут тоҕо наһаа кэрдэхэй? Субуотуннуук кэмнэргэ сылдьан көрдөххө, тимир кэлэлээх эпиэтинэнэ суох күүстээх ангардарбыт хаарыан бэйэлэрэ сирбитин-уоллутун бөҕүнэн толороллор эбит диэн түмүккэ кэлэҕин. Кинилэр күөл, суол кытыытыгар массыына суйбут суолларын, табахтарын тобоҕун, хаҥын, арыгыларын бытыылкаларын быраҕалларын көрбүт. Хас нэһилиэк тыатын, алааһын саҕатыгар, быйыгар, сайаан кэпсит сирдэригэр эмиэ чөмөх бөхсө эрдэҕин. Бэйэлэрэ оттуур-мастыыр, булгуур, сир астыыр сирдэриэн кирпичэллэрэ кэһиини хомотор. Хатылы, Болтого нэһилиэктэр икки ардыларыгар баар тыаҕа, алаастарга бөх-сыыс кутуллубут. Сылын аайы бу бөх элбэх иҥэр.

Болуоссаҕа ыытыллар тэрээһиннэргэ, атыы-эргиэн кэмигэр сорох төрөппүттэр оҕолорутар араас суулаах миинньэҕи, утаҕы ылан биэраллэр уонна оҕолор бу сууларын хаана быраҕыахтаахтарын үөрэппэттэр, наадыйбаттар. Оҕолор көрдөрөн туран сиргэ быраҕын кэбиһэллэр. Ону кыра оҕо көрөн маннык бөх-сыыс ыһылла сытыахтаҕын курдук ылынан улаатар. Аны хас ойоҕос суол кытыытыгар олорор ыал бөҕө, кыһынын муспут күлэ, суоһүлэрин ходуула билигин да сытар.

Бу этиллибиккэ олоҕуран дьаһалта кытаанах бырайык ылынан, ыстыраап олохтоон, онтон киэрбит үбү ТОС-га, ТСЖ-га биэрэн олорор территорияны тупсарыыта туһалаах буолуо этэ.

Т.КОЗЛОВА,
Чураҥны нэһилиэгин
дьаһалтатын ветераннарын
кытта үлэҕэ специалиста.

"ХАМПААНЬЫАҺЫТТАР" БЫТЫЫЛКАҔЫТЫН ХОМУЙУҥ !

Күн үһаан, халлаан сылыйан эдэр ыччат да, улахан да дьон хампаанньанан мустан кэлэрэ-барара үксэтэ, айылҕа тахсыы элбэтэ. Хас тыа саҕата, күөл кытыыта барыта бөҕүнэн, пивэ, арыгы бытыылкаларынан туолла. Холобур, Чураҥны эбэбит күөлүн кытыыта, "Сахабулт" маҕаһыын туһаайыытынан, бальыһа аннынан киһи сатаан хаампат гына тыһыынчанан бытыылка сытар. Быыбырыыгыы хомуллубут бөхтөр тиэлибэккэ эмиэ сыталлар. Күн аайы бытыылкалар эбиллэ туралларын Иван Пономарев ыраахыардыы туһунан ыстатыйатыгар олоҕуран, кини этиитигэр кытыһан эдэр экологтары "Күөх зона" рейдэлэрин оноттоорон бөхпүтүн, бытыылкабытын хомуйуоҕуз. Ону таһыман бу хомуллубут бөх саамай кыдыаабыай кыаллыбат боппуруоһун – тиэйтэриини кыайа тутуоҕуз.

Таптыыр Чураҥбыт ыраас, сырдык субуотуннууктарга көхтөөхтүк тахсыаҕыз!

Г.ПОТАПОВА.

"Малая пресса - 2009"

Бастыҥ салайааччы Л.А. Пермякова.

Алтыс, сэттис кылааска үөрэнэ сырыттахпытына улууска "Саҥа олох" общественнай уонна эдэр корреспонденнарыгар аналлаах семинар буолбутун өйдүүбүн. Оччолорго Гаврил Гаврильевич Попов редакторыттан үлэлиирэ. Светлана Смирникова, Мария Сидорова курдук корреспонденнар үлэлиихамсыы сылдьаллара. Онтон хаһыат эппиэтиир секретара поэт Семен Романович Данилов - Роман Данилов этэ. Киниэхэ биһиэхэ хаһыат хайдах оҥоһулларын, суруйуу маастарыстыбатын уоппутарыттан кэпсэбиттэрэ. Иттиитэн бэттэх номнуо уонча сыл аста...

СУРУНАЛЫЫСТАР ИММИГИТТЭҺЭ МУҺУННУЛАР

\\Улууска эдэр корреспонденнар сайыҥҥы фестиваллара

Онтон кэнниҥ сылларгын бэттэх улуустаабы үөрэх управлениета уонна "Саҥа олох" хаһыат "Эдэр корреспонденнар" семинардарын, фестивалын ыытар. Былырыын Чурапчыгаабы республиканскай оҕо спортивнай интернат-оскуолатын "Иммигиттэ" диэн ыһыахтыыр сиригэр фестиваль буолбута. Быйыл да директор Н.Н.Гуляев эдэр корреспонденнары өйөөһүнүнэн ЫАМ ЫЙЫН 28 КҮНҮТЭР улууспут уон оскуолатыттан уонна ыаллыы сыгар Таатттаан барыта 80-са оҕо Иммигиттэҕэ тоҕоруоҥа мунуна. Онон Николай Николаевичка диринг махталбытын тиэрдэбит.

"Тумус кыһа" хаһыат редакцията.

Таатта делегацията.

Фестиваль саҕаланыыта редактор А.А.Захаров эҕэрдэ тыыла этэ, редакторы солбуйаччы О.В.Жиркова "Малая пресса-2008" туһунан, фестиваль сыалын-соругун сиҥилии кэпсээтэ, Үөрэх управлениетын иитэр үлэҕэ специалиһа С.М.Сивцева хаһыакка суруйар оҕолор тустарынан сырдатта, "Таатта" хаһыат редакторын эбээһинэһин толороччу А.К.Посельская илдьэ кэлбит делегациятын биллиннэрдэ, онтон "Таатта саһарҕата" Чөркөөх оскуолатын хаһыатыттан А.А.Бубякина маннык тэрээһиннэргэ бастакыларын сылдьалларын иҥитиннэрдэ. Бу кэнэ оҕолор хаһыаттарын биллиннэрдилэр. Хас биирдии оскуола ох курдук оҥостон кэлбитэ хайдыбыллаах. Корреспондент оҕолор суруйалларын таһыннан өссө үнкүүтэ, ырыаҕа дьоҕурдаахтарын арыйдылар. Ол курдук, алаҕардар бэрт сэргэх үнкүүнү көрдөрдүлэр, "Тускул" хаһыаттан Христофор Захаров ырыатын балаҕтээтэ, мутудайтартан олоҥхону да, ырыаны да иҥиттибит. Оҕолор нэһилиэк историятыттан үтүө биллиннэрдилэр. Холобур, Сылан орто оскуолатыгар илиинэн суруллубут тэтэрээт-хаһыат хараллан сытар. Ити барыта кэлэр кэнчээри ыччат норуот үйэлэргэ мунньуммут баайын харыстыырын, өйдүү-саныы сылдьарын, онтон үөрүнэрин кэрэһэлиир.

Таһырдьа итти кэмнэ ардыах курдук буолан ылла. Сайыҥҥы халлаан диэтэххэ тымныыта да сүр. Ол да буоллар

"Сыл арыйыыта" – "Тускуллар".

Дьүүллүүр сүбэ.

Маастар-кылаас кэмигэр.

бараҥ. Эбиэт кэнэ көрдөөх, сүүрүүлээх-көтүүлээх оонньуулары Айталина Адамова оҕолору хамаандаҕа арааран кэхтөөхтүк кытыннарда. Этэргэ дылы, барыа биир дьиэ кэргэн буола түстүбүт. Кэхтөөх оонньуу күүһэ, түмүгэ итти буоллаҕа, хайа да бөйөлөөҥ биир илгэ холбуур, биир санааҕа түмэр.

Салгыы сэттэ сылдьыбыт, ыраах сылгалаах, ыраах сылгалаах, ыраах сылгалаах... диэн ыллыбыт ырыаны ыллаан

	Понедельник, 1 июня	Вторник, 2 июня	Среда, 3 июня	Четверг, 4 июня	Пятница, 5 июня	Суббота, 6 июня	Воскресенье, 7 июня
ОРТ 1-й канал	05.00 Доброе утро 09.00, 00.40 Новости 09.05 Малахов + 10.20 Модный приговор 11.20 Контрольная закупка 12.20 Т/с "Агент национальной безопасности" 13.20, 04.30 Детективы 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.20 Хочу знать 15.50 Давай поженимся! 17.00 Федеральный судья 18.20 Т/с "След" 19.10 Жди меня 20.00 Т/с "Жаркий лед" 21.00 Время 21.30 Т/с "Братья Карамазовы" 22.30 Д/ф "Близнецы. Одна судьба на двоих" 23.40 Познер 01.00 Гении и злодеи 01.30 Х/ф "Младенец на прогулке" 03.10 Х/ф "Король футбола: Кубок Европы"	05.00 Доброе утро 09.00, 23.30 Новости 09.05 Малахов + 10.20 Модный приговор 11.20 Контрольная закупка 12.20 Т/с "Агент национальной безопасности" 13.20, 04.30 Детективы 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.20 Хочу знать 15.50 Давай поженимся! 17.00 Федеральный судья 18.20 Т/с "След" 19.10 Пусть говорят 20.00 Т/с "Жаркий лед" 21.00 Время 21.30 Т/с "Братья Карамазовы" 22.30 Д/ф "Спасти свидетеля" 23.50 На ночь глядя 00.40 Х/ф "Плохая компания" 02.40 Х/ф "Наверное, Боги сошли с ума"	05.00 Доброе утро 09.00, 23.30 Новости 09.05 Малахов + 10.20 Модный приговор 11.20 Контрольная закупка 12.20 Т/с "Агент национальной безопасности" 13.20, 04.30 Детективы 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.20 Хочу знать 15.50 Давай поженимся! 17.00 Федеральный судья 18.20 Т/с "След" 19.10 Пусть говорят 20.00 Т/с "Жаркий лед" 21.00 Время 21.30 Т/с "Братья Карамазовы" 22.30 Д/ф "Юрий Никулин. О грустном и смешном" 23.50 На ночь глядя 00.40 Х/ф "Буч Кэссиди и Санденс Кид" 02.30 Х/ф "Побег невозможен"	05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости 09.05 Малахов + 10.20 Модный приговор 11.20 Контрольная закупка 12.20 Т/с "Агент национальной безопасности" 13.20 Детективы 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.20 Хочу знать 15.50 Давай поженимся! 17.00 Федеральный судья 18.20 Т/с "След" 19.10 Пусть говорят 20.00 Т/с "Жаркий лед" 21.00 Время 21.30 Т/с "Братья Карамазовы" 22.30 Человек и закон 23.50 Судите сами 00.50 Х/ф "28 дней спустя" 02.40 Х/ф "Паника в Нидл-парке"	05.00 Доброе утро 09.00, 18.00 Новости 09.05 Малахов + 10.20 Модный приговор 11.20 Контрольная закупка 12.20 Т/с "Агент национальной безопасности" 13.20 Детективы 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.20 Хочу знать 15.50 Давай поженимся! 17.00 Федеральный судья 18.20 Т/с "След" 19.10 Пусть говорят 20.00 Поле чудес 21.00 Время 21.30 Большая разница 22.30 Х/ф "Испанский английский" 01.00 Х/ф "Большой переполох в маленьком Китае" 02.40 Х/ф "Три лица Евы" 04.10 Х/ф "Раффиан"	05.50, 06.10 Х/ф "А был ли Каротин", 1 серия 06.00, 12.00 Новости 07.30 Играй, гармонь любимая! 08.10 Мультфильм 09.00 Слово пастыря 09.20 Здоровье 10.10 Смак 10.50 Д/ф "Зинаида Кириенко. Роковая красавица" 12.10 Х/ф "Благородный разбойник Владимир Дубровский" 14.10 Великие династии 15.10 Х/ф "Барышня-крестьянка" 17.10 Д/ф "Евангелие от Иуды" 18.10 Кто хочет стать миллионером? 19.10 Т/с "Личная жизнь доктора Селивановой" 21.00 Время 21.15 Прожекторперисхилтон 21.50 Что? Где? Когда? 23.10 Х/ф "Час расплаты" 01.20 Х/ф "Один остается...другой уходит"	06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.10 Х/ф "А был ли Каротин", 2 серия 07.50 Армейский магазин 08.20 Мультфильм 09.10 Умницы и умники 10.10 Непутевые заметки 10.30 Пока все дома 11.20 Фазенда 12.20 Живой мир 13.20 Х/ф "Сто дней после детства" 15.10 Х/ф "Роман с камнем" 17.10 КВН. Премьер-лига 18.50, 22.00 Две звезды 21.00 Время 23.40 Х/ф "Вне поля зрения" 01.50 Х/ф "Девять месяцев" 03.30 Т/с "Спасение" 04.10 Детективы
РТР 2-й канал	05.00 Доброе утро, Россия! 08.55 Финал национального отборочного конкурса исполнителей детской песни "Евровидение-2009" 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.25, 14.20, 17.25, 20.30 Вести-Москва 11.45, 14.40 Х/ф "Инспектор Лосев" 16.30 Т/с "Кулагин и партнеры" 17.50 Дежурная часть 18.00 Т/с "Однажды будет любовь" 19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть" 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "Высший пилотаж" 22.50 Дежурный по стране 23.50 Вести+ 00.10 Х/ф "Состояние сердца"	05.00 Доброе утро, Россия! 08.55 Д/ф "Таблетка от старости. Мифы и реальность" 09.50, 11.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей" 10.50, 17.50 Дежурная часть 11.00 Вести 11.45 Мультфильм 13.00 Т/с "Гонка за счастьем" 14.40 Т/с "Марш Турецкого" 15.35 Суд идет 16.30 Т/с "Кулагин и партнеры" 18.00 Т/с "Однажды будет любовь" 19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть" 20.30 Вести-Москва 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "Высший пилотаж" 22.50 Д/ф "Ловцы душ. Сектанты" 23.50 Вести+ 00.10 Х/ф "Бой насмерть"	05.00 Доброе утро, Россия! 08.55 Д/ф "Золушка союзного значения. Людмила Сенчина" 09.50, 11.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей" 10.50, 17.50 Дежурная часть 11.00 Вести 11.45 Мультфильм 13.00 Т/с "Гонка за счастьем" 14.40 Т/с "Марш Турецкого" 15.35 Суд идет 16.30 Т/с "Кулагин и партнеры" 18.00 Т/с "Однажды будет любовь" 19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть" 20.30 Вести-Москва 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "Высший пилотаж" 22.50 Д/ф "Железный Лазарь. Вак Кагановича" 23.50 Вести+ 00.10 Х/ф "Катала" 01.40 Горячая десятка	05.00 Доброе утро, Россия! 08.55 Д/ф "Драма Татьяны Пельтцер" 09.50, 11.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей" 10.50 Дежурная часть 11.00 Вести 11.45 Мультфильм 13.00 Т/с "Гонка за счастьем" 14.40 Т/с "Марш Турецкого" 15.35 Суд идет 16.30 Т/с "Кулагин и партнеры" 18.00 Т/с "Однажды будет любовь" 19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть" 20.30 Вести-Москва 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "Высший пилотаж" 22.50 Д/ф "Молния-убийца. Погоня за шаровой" 23.50 Вести+ 00.10 Х/ф "Внутренняя империя"	05.00 Доброе утро, Россия! 08.55 Мусульмане 09.05 Мой серебряный шар 10.00, 11.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей" 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область 11.45 Мультфильм 13.00 Т/с "Гонка за счастьем" 14.40 Т/с "Марш Турецкого" 15.35 Суд идет 16.30 Т/с "Кулагин и партнеры" 17.50 Дежурная часть 18.00 Т/с "Однажды будет любовь" 19.00 Т/с "Кармелита. Цыганская страсть" 20.30 Вести-Москва 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Юрмала 22.55 Х/ф "Игра в прятки" 00.50 Х/ф "Дикость"	05.25 Х/ф "Берегите мужчин!" 06.50 Вся Россия 07.00 Сельский час 07.30 Диалоги о животных 08.00, 11.00, 14.00 Вести 08.10, 11.10 Вести-Московская область 08.20 Военная программа 08.45 Субботник 09.20 Мультфильм 09.30 Х/ф "После дождичка в четверг..." 11.20 Формула власти 11.50 Очевидное - невероятное 12.20 Комната смеха 13.15 Сенат 14.20 Вести-Москва 14.30 Х/ф "Огарева, 6" 16.10 Субботний вечер 20.00 Вести в субботу 20.45 Х/ф "Ваша остановка, Мадам!" 22.35 Х/ф "Инди" 00.35 Х/ф "Агент 007: И целого мира мало"	05.55 Х/ф "Тревожный вылет" 07.30 Смехопанорама 07.55 Сам себе режиссер 08.45 Утренняя почта 09.20 Мультфильм 09.35 Х/ф "Принцы воздуха" 11.00, 14.00 Вести 11.10 Неделя в городе 11.50 Городок 12.20 Сто к одному 13.15 Парламентский час 14.20 Вести-Москва 14.30 Дежурная часть 15.25 Честный детектив 15.55 Аншлаг 17.50 Танцы со звездами 20.00 Вести недели 21.05 Специальный корреспондент 21.35 Х/ф "Красный лотос" 23.20 Х/ф "Теневой человек" 01.15 Х/ф "Туристас"
Спорт 3-й канал	11.00, 23.45, 04.25, 06.50, 09.40 Теннис. Открытый чемпионат Франции 12.45, 15.00, 15.10, 19.15, 23.30, 03.00, 06.40 Вести-спорт 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом 13.15, 13.55 Мультфильм 13.40 Мастер спорта 14.30 Путь Дракона 15.15 Автоспорт. "Формула-1". Гран-при Монако 19.25 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Прямая трансляция 21.05 Рыбалка с Радзишевским 21.20 Баскетбол. НБА. 1/2 финала. "Орландо" - "Кливленд" 03.20 Неделя спорта 05.35 Европейский покерный тур 07.45 Баскетбол. НБА. 1/2 финала. "Лос-Анджелес Лейкерс" - "Денвер"	12.00 Страна спортивная 12.30 Рыбалка с Радзишевским 12.45, 06.45 Вести-спорт 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом 13.15, 13.55 Мультфильм 13.40 Мастер спорта 14.30 Футбол. Журнал Лиги чемпионов 15.10, 22.00 Неделя спорта 16.10 Баскетбол. НБА. 1/2 финала. "Лос-Анджелес Лейкерс" - "Денвер" 18.20 Скоростной участок 19.00 Футбол. Премьер-лига. "Крылья Советов" (Самара) - "Москва" (Москва) 21.00 Футбол России 23.15, 04.25, 09.10 Теннис. Открытый чемпионат Франции 05.40 Кикбоксинг. Бой за звание абсолютного чемпиона мира. Анатолий Носырев (Россия) против Дамира Товаровича (Хорватия) 06.55 Баскетбол. НБА. 1/2 финала. "Кливленд" - "Орландо"	11.00, 03.25, 09.40 Теннис. Открытый чемпионат Франции 12.45, 15.00, 18.55, 21.50, 03.00, 06.30 Вести-спорт 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом 13.15, 13.50 Мультфильм 13.40 Мастер спорта 14.30, 05.55 Скоростной участок 15.10 Футбол России 16.15 Футбол. Обзор матчей чемпионата Италии 16.45 Баскетбол. НБА. 1/2 финала. "Кливленд" - "Орландо" 19.05 Путь Дракона 19.35, 08.35 Спортивная гимнастика. Кубок мира 20.35 Академическая гребля. Кубок мира 22.05 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Прямая трансляция 06.40 Футбол. Чемпионат Италии. "Фиорентина" - "Милан"	11.00, 03.20, 09.40 Теннис. Открытый чемпионат Франции 12.45, 15.00, 18.50, 21.50, 03.00, 06.30 Вести-спорт 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом 13.15, 13.55 Мультфильм 13.40 Мастер спорта 14.30 Летопись спорта 15.10 Стрельба из лука. Кубок мира 15.40 Самый сильный человек. Чемпионат России по силовому экстриму 17.00, 06.40 Дзюдо. Кубок Большого шлема 19.00, 06.00 Точка отрыва 19.30, 08.30 Спортивная гимнастика. Кубок мира 20.35 Академическая гребля. Кубок мира 22.05 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Прямая трансляция	11.00, 15.10, 08.35 Теннис. Открытый чемпионат Франции 12.45, 15.00, 18.50, 03.00, 03.20, 06.30 Вести-спорт 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом 13.15, 13.55 Мультфильм 13.40 Мастер спорта 14.30 Точка отрыва 17.00, 06.40 Дзюдо. Кубок Большого шлема 19.00 Рыбалка с Радзишевским 19.15 Футбол. Обзор матчей чемпионата Италии 19.45 Самый сильный человек. Чемпионат России по силовому экстриму 21.05 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Прямая трансляция 03.25 Баскетбол. НБА. Финал 05.35 Мировая серия покера	11.00 Теннис. Открытый чемпионат Франции 13.00, 06.10 Вести-спорт 13.10, 22.20 Футбол. Обзор матчей чемпионата Италии 13.45 Академическая гребля. Кубок мира 15.15 Летопись спорта 15.45 Будь здоров! 18.40 Баскетбол. НБА. Финал 20.55 Автоспорт. "Формула-1". Гран-при Турции. Квалификация. Прямая трансляция 22.55 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Женщины. Финал. Прямая трансляция 00.55 Футбол. Чемпионат мира-2010: Отборочный турнир. Азербайджан - Уэльс. Прямая трансляция 04.10 Футбол. Чемпионат мира-2010: Отборочный турнир. Хорватия - Украина. Прямая трансляция 08.50 Футбол. Чемпионат мира-2010: Отборочный турнир. Азербайджан - Уэльс	10.50 Баскетбол. НБА. Финал 13.00, 15.00, 15.10, 18.00, 21.30, 03.00, 03.20, 05.50 Вести-спорт 13.10 Летопись спорта 13.45 Академическая гребля. Кубок мира 15.15 Страна спортивная 15.45 Лотерея "Гослото" 15.55 Теннис. Открытый чемпионат Франции 18.10, 08.45 Футбол. Чемпионат мира-2010: Отборочный турнир. Хорватия - Украина 20.05 Самый сильный человек. Чемпионат России по силовому экстриму 21.45 Автоспорт. "Формула-1". Гран-при Турции. Прямая трансляция 00.05, 06.00 Теннис. Открытый чемпионат Франции. Мужчины. Финал 03.25 Пляжный футбол. Чемпионат мира. Отборочный турнир. Россия - Казахстан 04.40 Пляжный футбол. Чемпионат мира.
НВК 4-й канал	6:40 «Здоровая семья-благополучие общества» (ТВ «Верхоянье») 7:00 «Новый день» 17:30 ДТРА «Полярная звезда»: Дневник юнкора 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» 18:20 «Туннук» 18:50 «Татьяна Навка в Якутске» 19:05 «Чэгиэн» 20:00 «Улуус» программа кердерер: Үөһээ-Бүлүүтэҕи филиал 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» 21:00 С днем защиты детей: «У «шапито» в гостях... 21:45 «Ыырыалаах ыам ыйа» Концерт II ч. 22:40 «Саха Сирэ — Якутия»	6:40 «Гаврил Чепалов «Кэсиэмэлэрин...» 7:00 «Новый день» 17:30 «Режим повышенной готовности» 17:45 «Эргиэтэ» 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» 18:20 «Сарыал» 18:50 «Школа абитуриента» прямой эфир 19:30 «Якутия лицом к миру» 20:00 «Улуус» программа кердерер: Өлүөнүөөҥ филиал 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» 21:00 «Этиллибити ситэрэх Аттар туһугар» 21:30 «Пусть улыбки сияют» 22:10 «Кэпсэлэ» 22:40 «Саха Сирэ — Якутия»	6:45 «Бөҕөхөх, Бөҕөнгөрө...» 7:00 «Новый день» 17:30 ДТРА «Полярная звезда»: Эйрика 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» 18:20 «Бизнес формула» 18:35 «Саасны дьүрүлгэн...» 18:45 «Социум» прямой эфир 19:30 «Парламентский вестник» 20:00 Программа «Улуус» показывает: Нижнеколымский филиал 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» 21:00 «Тыа сирэ» 21:30 «Олонхо ыһыахын көрсө» («Бороҕон» ТВ) 22:10 «Служба 02» 22:40 «Саха Сирэ — Якутия»	6:45 «Бүлчүт күүгүн сылаата...» 7:00 «Новый день» 17:30 «Строительство рудника «Мир» 17:45 «Игрохо» спектакль 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» 18:20 «Поговорим о здоровье» 18:40 «Тыа олоҕо — аныгы эйгэ» 19:00 «Правительственный час» 20:00 «Улуус» программа кердерер: Аммаатаады филиал 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» 21:00 «Линк» 21:30 «Break time» 21:50 «Дьылҕабар маҥнабын...» Ангелина Файрушина айар киэнэтэ 22:40 «Саха Сирэ — Якутия»	6:40 «Сүүрбэ сыл өнүөр үрдүгэр...» («Хаҥалас» ТВ) 7:00 «Новый день» 17:30 «Время действовать...» 17:50 «Люди алмазного края»: Сергей Першанин 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» 18:20 «Кэнээри саас-дьиктиэ оҕо саас...» 18:45 «Год молодежи. Время лидеров» 19:30 «Сэргэлээх» бастыҥ ыаллара 20:00 «Улуус» программа кердерер: Намаады филиал 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» 21:00 «Аал-луук мас» 21:30 «Правоведъ» 22:00 «Саасны дьүрүлгэн...» 22:10 «Саха Сирэ — Якутия»	17:00 «Геван»: «Бакалдын» на ленском берегу... 17:30 «Истин илдьит» 18:25 «Тарбаахалтыын остыахха» 18:55 «Простые истины» 19:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн» 20:05 «Өрөн ой» 20:45 «Субботний вечер на НВК» 21:15 «Сардана» 21:30 «Лучший клип года». Торжественная церемония награждения победителей 22:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн» Информационнай бюрин	17:00 ДТРА «Полярная звезда» 17:55 «Туннук» 18:25 «Истин илдьит» 18:45 «Бу күнтэ, бу сиргэ...» 19:30 «Якутия. День за днем» 20:05 «Күөрэлээхх - күөх тэлэ» («Бэрдьигэс» ТВ) 20:25 «Земля Обетованная»: Туостаах-Кыпылаах 20:50 ТВ-спорт: Кэнуя тустуута Дальнай Восток чемпионата I ч. 21:55 «Орто дойду ньургуһуна...» Концерт I ч. 22:40 «Якутия. День за днем» Информационная программа

Үчүгэй дьон туһунан кэпсиибит

ОҔО КУТУН ТҮҺҮТ УЧУУТАЛ

ДТ.Коркин аатынан Чурапчытаабы республиканскай спортивнай орто интернат-оскуолаҕа эдэр спортсменнары өй-санаа, эт-хаан оттүнэн иитиигэ ис сүрэхтэриттэн туруулаһан улаатыр учууталлар үгүстэр. Биир оонньук кинилэн бу күннэргэ олоҕун балаҥ үбүлүөйүн бэлиэтиир математика учууутала, СР үөрэҕириитин түйгуна М.А.Егорова буолар.

Мотрена Афанасьевна 1936 сыллаахха СГУ математическай факультетын ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбита. Кини биһиги оскуолабытыгар үлэлээбитэ быйыл 18-е сылын туолла. Кизэг биилээх, истиг сыһыаннаах учууталы оҕолор тута сөбүлээбиттэрэ. Ахсааны эрэ үөрэтиннэн мунурдаммакка, коллективы түмүүтэ, куруук иннин күөҥнэ сылдьыыта туох баар сыратын ууран туран, дуоһатынан улаатыр учуутал тула мөлдьи оҕолор мусталлар, эҥэрдэһаллар.

Үөрэтии ньымаларыттан Мотрена Афанасьевна куолаан үөрэтиини ордук табыгастаахтык туһанар, бу технологияны олохха киллэриигэ үгүс сыратын биэрбит учууталынан буолар. 2007 сыллаах куолаан үөрэтиини курсун кыттыылааҕа. Ахсаан учууталын быһыытынан, Мотрена Афанасьевна тоҕус выпуһу таһаарда. Олортон ордук ситиһиилээхтэриннэн 2002 сыллаахха бүтэрбит политехническэй кылаас буолар. Бу кылааска түөрт үөрэнээччи оскуоланы үрүт көмүс мэтээлинэн бүтэрбиттэрэ, оҕолоро 100 бырыһыан техническэй үөрэххэ киирбиттэрэ. Кини үөрэнээччилэрэ улустааҕы предметнэй олимпиадаларга мөлдьитин ситиһиилээхтик кытталлар.

Кини учуутал идэтин таһымын үрдэтиигэ үгүс болдьоҥнуун уурар. Ол курдук, 2003 сыллаахха Москва куораккa "21 үйэ уруоктара: үтэстэр уонна сааны киллэриии", 2005 сыллаахха математика учууталларын фундаментальнай, 2007 сыллаахха "Үөрэнээччилэри гражданскай правовой иитии" фундаментальнай курстарга бойдэтин билиитин ханатыммыта, бу сыл Туркуҥа норуоттар икки ардыларынаабы үөрэҕирии турутар кыттыыны ылбыта, тас дойду үөрэҕин тиһигин кытта сиҥилии билсибита.

Туйгун категориялаах учуутал, математика учууталларын методическай холбоһутун салайаччытын быһыытынан кини баай уопутун тарҕатан, маастар-кылаастары, аһаҕас уруоктары улуус, республика таһымнаах семинардарга үгүстүк ыыппыта, биир идеэлээхтэрин биһиҥэбилин ылбыта.

Мотрена Афанасьевна оҕо бирэ саамай сөбүлүүр учуутала. Ол туоһутунан 2001 сыллаахха оскуолаҕа ыытыллыбыт "Үөрэнээччи биһиҥэбилэ" конкурска саамай элбэх куолаһы ылбыта буолар. Бу сыл улууска ыытыллыбыт "Сүрэхтии оҕолорго аньыыбын" учууталлар күрэхтэриигэр "Мастерство и вдохновение" диэн анал номинациины ылбыта. Кини оҕолорутар аҕа табаарыс, сүбэһит, куруук үөрэ-көтө көрсөр күнду киһилэрэ. Кылаас салайаччытын быһыытынан, икки выпуһун кырачаан эрдэхтэриттэн, бэйиэ кылаастан саҕалаан, бүтэйдэн олох киэҥ аартыгар көтүппүтэ. Бастакы выпуһа 1997 сыллаахха бүтэрбитэ. Бу кылаас сиэрдэх майгыларыгар, олохго көхтөөх көрүүлэриннэн, түмсүүлээхтэриннэн уратыларыгар. Люда Чичиппинарова, Коля Алексеев милиция үрдүк оскуолатын бүтэрбиттэрэ, Варя Барашкова медицинскай институту бүтэрээри сылдьар, Марианна Петрова, Коля Гоголев СГУ физическай культура уонна спорт институтун преподавателлэрэ. Марианна, Люда, Маша Скрябина бастакы "Азия оҕолоро" норуоттар икки ардыларынаабы күрэхтэһиигэ Саха сирин чиэһин көмүскэбиттэрэ.

2004 сыллаахха республика алта улууһуттан Мотрена Афанасьевна кылааһа оскуоланы 20 оҕо буолан бүтэрбиттэрэ. Кинилэртэн Саина Федотова оскуоланы үрүт көмүс мэтээлинэн бүтэрэн, билиҥи медицинскэй институтка ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьар. Бастыҥ спортсменнар дуоһаттыыт, Россия элбэх тоҥуллаах, аан дойду үс тоҥуллаах чемпионката Ирина Платонова, быһыйдар, "Азия оҕолоро" үһүс норуоттар икки ардыларынаабы күрэхтэһиигэ кыыттыылаахтара Вася Охлопков, Коля Монастырев, тустуук, Россия спордун маастара Агафон Саввин бу кылаас иитиллээччилэрэ.

Билиҥин салайар 10 "б" кылааһын эмиэ кырачаан дьон эрдэхтэриттэн туппута. Маны республика 10 улууһуттан 21 оҕо үөрэнэр. Сыл аҥардааҕы "Саха Са-Арт" кылаастар икки ардыларынаабы күрэхтэһии түмүгүнэн икки миэстэни ылбыттара. Онтон оскуола дьаһалларытар кыттыыта бу кылаас мөлдьи үрдүк рейтиҥи көрдөрөр. Манна оскуолабыт бастыҥ активист оҕолоро үөрэнэллэр: оскуола парламенын президенэ Илья Колесов, парламент чилиэннэрэ Коля Черноградскай, Сандаара Охлопкова, Айыына Новгородова. Бастыҥ спортсменка, быйыл сайын "Азия оҕолоро" оонньуу эстафетатыгар Кытай быһый кыһын биэтэккэ ситэн барыбытын үөрэтэр Марианна Иванова, Саша Гоголев, Виталий Захаров. Бөдөстөр Айаал Дьячковскай, Коля Черноградскай, Гена Слепцов үгүс республиканскай турнирдар кыайыылаахтара.

Мотрена Афанасьевна дуоһатынан спорка чутас буолан оҕолорутар мөлдьи күрэхтэһиилэргэ сылдьар, ыалдьар, күүс-көмө буолар. Туруу туһунан кимнин баҕарар, төһө баҕарар кэпсэтиэн, мөккүһүөн сөп. Кини дьиэтигэр спорт туһунан баай библиотекалаах. Бэйэтэ сүүрүүтэ учууталлар сүүмэрдэммит хамаандаларын чилиэнэ.

Биһиги иннигитин Мотрена Афанасьевнаҕа өссө үрдүк ситиһиилэри, айылыыллаах үлэни, дьолу-саргыны баҕарабыт.

Т.НДЬЯЧКОВСКАЯ,
ДТ.Коркин аатынан ЧРОСИО директорын инновационнай үлэҕэ солбуйаччыта.

КИЭН ТУТТАБЫН

Мин эҥээм аата Илья Максимович Попов диэн. Кини 1931 сыллаахха күлүн тутар 27 күнүгэр төрөөбүт. Быйыл 78 сааһын туолла. Эҥээм Александра Ивановна эмиэ 78 сааһын сайын туолар. Эҥээм эбэбиттэн Мутудайга бэйэлэрэ олороллор. Кинилэр биһиги кэллэхпитинэ бөрөскө, лэппиэскэ, алаадьы астыыллар. Биһиэхэ аҥаар бирээнньик, кэмпиэт ыллан уурбут буолаллар.

Эҥээм мотоциклы билиҥин да ыытар. Сайынын "Быардаабыт" диэн сиргэ оттуу бараччыбыт. Эҥээм оту хотуурунан үчүгэйдик охсор. Улаатахпына мин эмиэ от охсуом, киниэхэ көмөлөһүөм.

Онтон эбээм сайын аайы сибэккэ үүнэрэр, оҕурсу олордор. Өссө кини бэлиэ уонна акация мастары олордубута. Тэлгэһэҕэ сардаана сибэккэ үүнэр, оны эбэм бүөбэйдиир. Сайын эбэм киэһэ аайы ынахтарын ыытыбар, кини сангатын ыраахтан истэн калаллар.

Биһиги эҥээлээх эбэбиттэн чугастаабы ыал оҕолоро бары сөбүлүүллэр. Олбуорга мустан оонньоччубут. Эбэм аах сороҕор оны көрөн олороччулар, оччоҕо биһиги астына оонньуубут. Эбэм: "Бу олбуорга элбэх оҕо сырсыбыт, оонньообут аҕай сиро", – диир. Дьоммут халлаан күөх күүлэлээх маҥан дьиэлээхтэр. Дьиэлэрин иһэ наһаа ыраас. Эҥээм уус буолан бэйэтэ уһанар. Кини оҕолорун дьиэтин барытын тутпут.

Эҥээбин билэр дьон "Ыалдьаас", оттон эбэбин "Ыалдьаас Суурата" диэн аатталлар. Эҥээлээх эбээм 58 сыл биргэ олорбуттар. Элбэх сиэннээхтэр, хос сиэннээхтэр. Эбээлээх эҥээм үгүс оҕолоро уонна сиэннэрэ эмиэ күлүн тутарга төрөөбүттэр. Саамай кыра уол, хос сиэннэрэ быйыл күлүн тутар 8 күнүгэр төрөөбүтэ. Кини мин саамай кыра быраатым буолар. Мин эҥээлээх эбэбиэн киэн туттабын.

Егорка ПОПОВ,
Чурапчы альян сүһүөх оскуолатын 4-е "а" кылааһын үөрэнээччита.

БИЛЛЭРИИЛЭР

УАЗ массыынаҕа, кыра тракторга аналлаах прицептэри атыылыыбын, эҥиги матырыйаалытыгар оногоон биэрэбин. "Авторазборга" эргэ техниканы ылабын, араас үлэҕэ уонна булка туттуллар техниканы оногоробун. Чурапчы нэһилиэгин киниэ-тэр, куел үрдүтэр, чуумпу сиргэ турар уһаайбалаах дьиэ атыылыыбын.

Билэр тел: 8914-237-19-05, 8914-237-19-06, 8914-102-25-54.

* * *

Суҥаллык кинигэ иккис этээскэ үс хостоох квартираны, кэһэрен ыларга баанньыгы атыылыыбыт. Тел: 8914-286-99-91.

* * *

Чурапчы нэһилиэгэр чаанньай 7х7 булуустаах, хотоноох дьиэ, гараж кэнсийэ атыыланаллар.

Билэр тел: 8914-101-32-38.

* * *

Оҕурсу, кабачок, сибэккэ, мохия рассадалара атыыланалар. Октябрьскай уул, 67-тэ.

Тел: 43-339, 8914-268-41-45.

* * *

Продаю а/м УАЗ-31 514, в хорошем состоянии, 2001 г.в. Цена 160 тыс. рб.

Тел: 8914-237-29-52.

* * *

Продается а/м УАЗ кат. В, 2004 г.в., 100 л/с, карбюратор в идеальном состоянии, а/м Т-Корона 1993 г.в. по з/частям, двиг. 5А. Конт. тел: 8914-294-80-89, 41-612.

* * *

Диплом, выданный ЯГСХА, серия ДВС №1769361 от 01.06.2004 г., с регистрационным №2107 на имя Поповой Татьяны Васильевны считать недействительным.

* * *

Убаастабыллаах Үөһэ Бүлүү улууһуттан төрүттэх күнду күүгүт, эйэҕэ кэлиит буолан олорор, тоҕус томтордоох Чурапчы сирин-уотун сөбүлээн үлэлии-хамсыы, ийа-тыа сылдьар барыы биир дойдулаахтарбытын бэс ыйын 13 күнүгэр күнүс 11 чаастан П.Е.Барахсанов аатынан стадионга самаан сайыны көрө, дойдубут ахтыларын таһаара, кулэ-үөрэ иитиг көрсүһүүгэ калэрэ-тиэр ыҥырабыт. Түһүлгэр ыһыахтаах калэрэтиэр. Тел: 42-530, 42-934.

Тэрийэр суба.

* * *

Новгородов Данил Иванович аатыгар бэриллибит байыаннай билиит суоттуктэрэ дьиҥэ суоҕунан аарыллар.

* * *

Чурапчыгаары почтамт бастаҕаанай почтальон улэтиигэр ыҥырар, хамааһа 8000 солк. Улэлээн баҕалаахтар кадр отделыгар кэлэн билэрэ-тиэр. Тел: 41-092.

* * *

Уважаемые родители, руководители ОУ, учащиеся!

МОУ Чурапчинская улусная гимназия с 8-12 июня проводит платные подготовительные занятия для поступающих в 5 и 8 классы по следующим предметам:

- английский язык (8 кл.);
- русский язык (5 и 8 кл.);
- математика (5кл.);
- якутский язык (5 и 8 кл.).

Поэтому занятий формируются два 5-х класса и 8 социально-гуманитарный классы на 2009–2010 учебного года. Заявки принимаются до 6 июня по адресу: с. Чурапча, ул. Петровского, 31. Конт. тел: 41-452, 41-409.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Хаҥалаҕаһыттарга ыаадьыйабыт. Тел: 8914-235-28-75.

* * *

ӨНӨНӨН ТУҺАНЫН!

Урууларга, убаастабыйдарга сааланы кэрэтэрэ өнө оногоробут. Сапожка, куртка замокторун тигэбит. Билэр тел: 42-996.

* * *

Продаю мост передний МТЗ, мосты и раздатка УАЗ, двигатель УАЗ (простой), двигатель 4F-EF с редуктором и АКПП, раздатка (Нива) и другие запчасти к а/м УАЗ, ВАЗ.

Тел: 41-490, МТС-100-67-15.

* * *

2003 сыллаах УАЗ массыынаны атыылыыбын эбэтэр иномаркаҕа атастаһабын. Тел: 23-203 (үлэ чаанньын кэннитэн).

* * *

Интернат томторутар Курортнай уулуссаҕа 1200000 солк үс хостоох квартира атыыланалар эбэтэр эмиэ варианнарыт.

Тел: 8914-224-34-50, 43-091.

* * *

Суҥаллык чэтчэки сыанаҕа саҥа мини-панорама атыылыыбыт (68 тыс. солк.) Билэр тел: 8914-234-31-78.

* * *

Чэтчэки сыанаҕа сүүрэ сылдьар, техническэй корруппу бэрбыт, страховкалаах 2001 сыллаах ччүгэй турустаах УАЗ микро атыыланалар. Тел: 42-551.

* * *

Продаем двухкомнатную квартиру в I-ом квартале.

Тел: 8914-227-59-52, 8914-103-43-66.

Аҕаҕар нэһилиэгин олохтоох, улэ, тыыл ветерана
ГОГОЛЕВ Иннокентий Федорович
олохтон туораабытынан оҕолорутар, сиэннэриэгэр, аймахтарыгар дириҥ кутурдаммытын тиэрдэбит.
Ыалдьаа Федот, Варвара Сокольниковтар, кинилэр оҕолоро.

Аҕалар, эҥээлэр, Моҥо-Хаҥалас улууһун Бүтэйдаах бөҕүлэгин олохтоох
СИДОРОВ Агафон Дмитриевич
сөҕүмардык ыалдьан албыгынан Чаҕыр орто оскуолатын директоры иитиэр үлэҕэ солбуйаччы Матвеева Мария Агафоновнаҕа, кэргэнэ Матвеев Николай Николаевичка, оҕолорутар дириҥ кутурдаммытын тиэрдэбит.
Чаҕыр орто оскуолатын коллектива, улуустааҕы профсоюз.

Дьокуускай куораккa олорор, үлэлиир биир дойдулаахтыт, убаастыыр учууталбыт Ирина Степановна Шадрина таҥаллаах уола
ШАДРИН Степан Алексеевич
бу дьыл ыам ыйын 19 күнүгэр сөҕүмардык олохтон барбытынан биһиэхэ уоммут дьүөгэбитигэр, эдьиийэр Шадрина Вера Петровнаҕа кутурдаммытын тиэрдэбит.
Чурапчытааҕы спортивнай интернат-оскуола 1968 сыллаах ыччата.

СР культурватын үтүөлээх улахана, улэ ветерана, оккультнай наука бакалавра, биоэнерготерапевт, парапсихолог, "Көҥүлүүк" духуобунай кинн салайаччыта
МАКСИМОВА Клавдия Ильинична-Сайыына
уһун ыарахан ыарыыттан күн сиригэр барбытынан Сайыына курсуһар үөрэммиттэрэ дириҥ кутурдаммытын тиэрдэбит.
"Ыбрик" дорообуйа кулууба.

ГАЙ иһитиннэрэр

Пристегните ремни безопасности!

Тот, кто не пристегивается, нарушает Правила дорожного движения. У пассажиров и водителей, пользующихся ремнями, при столкновении в два раза больше шансов сохранить жизнь, а при опрокидывании в пять раз. При скорости движения до 60 км/ч восемь человек из десяти, пристегнутые ремнями, вообще не получают травм. Самое главное – это тугое прилегание ремня безопасности. Ладонь на уровне груди должна проходить под ним с натягом. Кстати, очень опасен ремень, наброшенный, но не пристегнутый при столкновении его металлическая пряжка может «хлыстом» ударить прямо в висок.

Ответственность водителей за нарушение Правила дорожного движения по ст. 12.6 КоАП РФ. За управление транспортным средством водителем, не пристегнутым ремнем безопасности, если конструкцией транспортного средства предусмотрены ремни безопасности влечет административному наказанию в виде штрафа 500 рублей.

Согласно пункта правил 2.1.2. ПДД РФ при движении на транспортном средстве, оборудованном ремнями безопасности, быть пристегнутым ремнями.

И далее вот уже почти два года действует положение Правил дорожного движения, обязывающее перевозить маленьких пассажиров только в детских креслах или с использованием других специальных удерживающих устройств, позволяющих пристегнуть ребенка штатным ремнем безопасности. Согласно пункта правил 22.9 ПДД РФ, касающегося перевозки детей.

С каждым годом все больше детей пассажиров получают травмы, увечья и гибнут в дорожно-транспортных происшествиях. Почему дети должны расплачиваться своими жизнями за безответственные действия родителей и водителей.

Между тем, пассажиром автомобиля ребенок может быть ежедневно, и такая норма, как использование ремня безопасности, специальных удерживающих устройств является очень важным аспектом снижения травмоопасности в момент столкновения транспортного средства или экстренного торможения.

Так подумайте уважаемые родители и водители о сохранении жизни и здоровья ребенка. Ведь в Ваших руках вся их жизнь и здоровье.

А.А. ГЕРАСИМОВА,
инспектор по пропаганде ОГИБДД ОВД по Чурапчинскому району, лейтенант милиции.

ЭҺЭРДЭЛИИБИТ !

Күнду абабытын, эҥээбитин, РСФСР, СССР норуотун уҥэбириитин туйгунун, "Аҕа дойдуга утуулэрин иҥин" орден кавалерын, Хоту кэҥэруллуу кыптыылаабын, Челябинск-40 ветераныын, педагогическай үлэ ветераныын ***МАКАРОВ Григорий Константиновичы*** *70 сааскын туолбуккунан эҥэрдэлиибит!*

Күнду кийибитигэр баҕарабыт чэгиэн дорообуйаны! Баҕабыт бастыҥа, иэйиибит истиҥэ эйигин арыаллаатын, күн сирин барыы кэрэтэ, сырдыга, утуктаа эйиэхэ анаанын!

Кэргэнин, оҕолорун, кийиттэрин, кутуктун, сиэннэрин.

* * *

Убаастабылларах кийиппитин ***БАШАРИНА Саргылана Васильевнаны*** *кэрэ-бэлиэ үбүлүйүгүнэн, дьоро кэмнинэн, алаҕын арто омуннаныыр ис сүрэхпититтэн итиитик-истинник эҥэрдэлиибит!*

Баҕарабыт сир урдугэр баар барыы кэрэни, утуону, чэгиэн-чэбдик дорообуйаны, утумэн үгүс уруккуну, үлэҕэр үрдүк ситиһиилэри! Дьон-сэргэ убаастабылынан, ойох-билэ дьонун истиҥ сыдьаннарынан, оҕолорун, кэргэнин итии тапталларынан үгүттэнэн үйдүнүк, дьоллоохтук олор!

Эҥэрдэни кыптта Кондратьевтар, Башаринналар, Стрекаловскайдар, Светлана Николаевна.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

КПКГ (кредитный потребительский кооператив граждан) "Соудо-Сберегательный Союз" предлагает своим пайщикам новый вид вклада "РОСТок". Процентная ставка–30 процентов годовых! Вклад "РОСТок"-выгодный рост ваших сбережений!

Обр. по тел: 8914-100-74-55, с.Чурапча, ул. Егора Макарова 7, кв 2.

x x x

Акционерный Коммерческий банк "Алмазэргиэнбанк" ОАО уведомляет своих клиентов и кредиторов, что по решению Наблюдательного совета АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО от 27 марта 2009 года № 6 Нижне Бестяхский филиал АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО с 12 мая 2009 года переведен в статус дополнительного офиса АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО в п. Нижний Бестях. Все полномочия и обязательства перед клиентами, ранее осуществляемые Нижне Бестяхским филиалом будут осуществляться дополнительным офисом АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО в п. Нижний Бестях.

* * *

Акционерный коммерческий банк "Алмазэргиэнбанк" Открытое акционерное общество уведомляет своих клиентов и кредиторов, что по решению Наблюдательного совета АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО от 27 марта 2009 года № 6 Дополнительный офис в с.Чурапча Нижне Бестяхского филиала АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО с 12 мая 2009 года переведен в статус дополнительного офиса АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО в с.Чурапча. Все полномочия и обязательства перед клиентами, ранее осуществляемые Нижне Бестяхским филиалом будут осуществляться дополнительным офисом АКБ "Алмазэргиэнбанк" ОАО в с. Чурапча.

Болтого нэйилэгин олохтоох, күнду оҕом, убайбыт, быраатыт, кэргэним, ардыгар

ВАСИЛЬЕВ Николай Семенович

хомолтолоохтук күн сирэйтэн барбытын кууһутуйан туран аймахтарбыттар, биэрэр дьоннар, таҥаарыстарыгар ыраатаннаргыт.

Иккиэ биирэ тэрийбуттэрэ, кэргэнэ, оҕолоро.

Кутуруммаларын тиэрдиллэр:

– Васильев Николай Семенович олохтон туораабытынан нэйилэгэр үлэ ветераныгар Елизавета Петровнаҕа, кэргэннэр Мотрена Вячеславовнаҕа, оҕолордоругар, эдэйдиигэр "Кэнчээри" уонна сэбиэдиссэйдэр Саргылана Семеновнаҕа, биирэ тэрийбуттэригэр, аймахтарыгар "Болтого нэйилэгэ" МТ дьаһалтата, "Кэнчээри" уонна коллектива, ыччаттарыгар-сиэннэригэр;

– Васильев Николай Семенович олохтон туораабытынан кэргэннэргэр, ыччаттыгар, балтыбыттыгар Мотрена Вячеславовнаҕа ийэтэ, аҕата, быраатара, Иннокентиэй, Макаровтар, Новгородовтар.

Мутудай нэйилэгин олохтоох

ТОЛСТОУХОВА Харитина Егоровна

олохтон туораабытынан кутуруммаларын тиэрдиллэр:

– Мутудай нэйилэгин олохтоох Толстоухова Харитина Егоровна олохтон туораабытынан кэргэннэргэр, уолдьуттар, барыы аймахтарыгар "Мутудай нэйилэгэ" МТ дьаһалтата;

– Толстоухова Харитина Егоровна эмиэ олохтон туораабытынан ортотун Янтина, кэргэннэргэр Федор Гаврильевичка Яны кытта биирэ үөрэнэрэ оҕолор, кэнниттэн тэрэппүттэрэ, уруккуттан Дария Егоровна;

– Өр сылларга Г.Г.Скрябин аатынан Мутудайдааҥы сылдьыбыт кэнниттэн уус-уран суоҕабаастыы тэхиэлэйиэннэн үлэлэспит биир идэлэстэрэ Толстоухова Харитина Егоровна олохтон туораабытынан кэргэннэргэр, уолдьуттар, чугас аймахтарыгар улуустааҕы культура управлениэтэ, профкома.

Чурапчы улууһа курааны утары эбиллит үтүө мелиоративнай үлэлэрин бырайыактаспыт, тутуулларын салайсыбыт кырдьаҕас инженер-мелиоратор, өр сылларга Чурапчытааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар инженер-мелиораторунан, ПМК мелиорация начаальникынан үлэлэспит, үлэ, мелиорация ветерана

ПОПОВ Петр Гавриильович

ыраахан ыарыытыттан олох туораабытынан уолдьуттар, мелиация майдыгар Нинон Петровнаҕа, биирэ тэрийбуттэригэр, эдэйдиигэр Мария Гавриильевнаҕа, балтыгар Анастасия Гавриильевнаҕа, сиэннэригэр, барыы аймахтарыгар дириҥ кутуруммаларын тиэрдибит.

Чурапчытааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

ПОЛОЖЕНИЕ

Игр "Хоро Уола" по национальному многоборью

1.Цели и задачи:

– агитация и пропаганда национальных видов спорта.

– пропаганда здорового образа жизни

2. Срок и место: Турнир проводится 20-21 июня 2009 г. в Усть-Алданском улусе.

3.Организаторы:

Депутат Государственной Думы РФ М.И. Эверстов, администрация МР "Усть-Алданский улус (район)".

4. Участники соревнований:

К участию допускаются все желающие спортсмены республики в возрасте до 30 лет, ранее не выигравшие приз автомобиль.

5.Условия соревнований:

Этапы соревнований:

– Визитка участника (в жанре олонхо)

– Ответы на вопросы из истории якутского народа

– Борьба "Хапсагай"

– Перетягивание палки

– Якутские национальные прыжки 3х3 (үс тоҥул үс)

– Поднятие камня

– Бег (доҕоор девушку)

После трех этапов остается 10 спортсменов (визитка, ответы на вопросы, хапсагай)

6. Награждение: Победитель соревнований награждается специальным призом автомобиль "УАЗ", призеры ценными призами.

7. Заявки: Предварительные заявки принимаются по телефону: 8-41161-42-105. Отдел по физической культуре и спорту администрации МР "Усть-Алданский улус (район)".

В мандатную комиссию подаются именные заявки с визой руководителя организации и врача, паспорт, ИНН.

Расходы по размещению, питанию за счет командирующих организаций.

ОРГКОМИТЕТ.

СР үөрэҕириэтэн уонна культуратын туйгуна, үлэ, сцена ветерана, Мутудай оскуолатын бочуоттаах үлэһита

БАРАШКОВ Иван Егорович

олохтон туораабытынан кутуруммаларын тиэрдиллэр:

– Мутудай нэйилэгин олохтоох Баранков Иван Егорович олохтон туораабытынан кэргэннэргэр, оҕолордоругар, барыы аймахтарыгар "Мутудай нэйилэгэ" МТ дьаһалтата;

– Аҕалара, эҥэлэрэ Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан өлбүтүгэр биирэ уллаппар коллективтарыгар Георгий Иванович, Татьана Дмитриевна Баранковтарга, кинилэр оҕолоругар Чурапчытааҕы С.А.Новгородов аатынан начаальнай оскуола салаатта, профкома, коллектива;

– Өр сылларга Г.Г.Скрябин аатынан Мутудайдааҥы Сыныыланг кинигэ уус-уран, "Калуочкин" оҥо үөрүү ансамбльин музыкальнай салайааччыларынан аҥыыллыахтын, таҥаарыллыахтын үлэлэспит биир идэлэстэрэ, үлэ, сцена ветерана, СР культуратын туйгуна Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытыгар кэргэннэргэр, оҕолордоругар, чугас аймахтарыгар улуустааҕы культура управлениета, профкома, Мутудайдааҥы Сыныыланг кинигэ коллектива;

– П.М.Решетников аатынан народнай театр артыыта, улууска уус-уран самодеятельность сайдыытыгар биллэр-көстөр ыытааччы, киллэрбит хореограф, банкет, сцена, үлэ ветерана Баранков Иван Егорович мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан таҥаллаах кэргэннэргэр, оҕолордоругар, сиэннэригэр, барыы аймахтарыгар Чурапчытааҕы народнай театр, "Аҥылаан" СК коллективтарыгар;

– Таҥаллаах кэргэн, аҕалара, эҥэлэрэ, күтүөттэрэ Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, оҕолордоругар, сиэннэригэр уонна кыргыттарыгар Розалия Иннокентьевнаҕа, Екатерина Иннокентьевнаҕа, Саргыланаҕа Аргуновтар, Гулиевтар, Неустроевтар, Парфеновтар, Матвеевтар;

– Педагогическай үлэ ветерана Баранков Иван Егорович өлбүтүгэр балтыларыгар Чурапчытааҕы кэнни бааньыа кылабынай бырааһын солбуйааччыларыгар Иванова Виктория Прокопьевнаҕа, хирургическай отделение операционнай сестэрэтигэр Баранкова Мария Егоровнаҕа, бараатыгар хирург Попов Василий Савичча кэнни бааньыа салаатта, профкома, стоматологическай, хирургическай отделениелэр;

– Мутудай нэйилэгин олохтоох Баранков Иван Егорович өлбүтүгэр таҥаллаах кэргэннэргэр, оҕолордоругар, кэнниттэригэр, сиэннэригэр Мутудайдааҥы "Чуораанчык" уйдаан коллектива;

– Баранков Иван Егорович мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан балтыгар Анна Егоровнаҕа уонна кэнни дьаҥ кэргэннэргэр Чурапчытааҕы спортивнай интернат-оскуоланы 1968 с. биирэ тэрэппиттэрэ;

– Д.Д.Красильников аатынан Мутудай орто оскуолатын учуутала Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан кэргэннэргэр, педагогическай үлэ ветераныгар Анна Иннокентьевнаҕа Баранковаҕа, уолдьуттар Чурапчы алын сүүрүк оскуолатын учуутальдар Георгий Ивановичтан Баранковтан, оҕолордоругар, сиэннэригэр, барыы чугас дьонуттар улуустааҕы уорэх управлениета, уорэх үлэлиттэрин идэлэх союзтарын комитета, Чурапчы алын сүүрүк оскуолатын коллектива;

– Баранков Иван Егорович олохтон туораабытынан кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, оҕолордоругар, аймахтарыгар Мутудай нэйилэгин "Молодежный" туризм олохтоохторо;

– Улуус культуратын чэчириэн сайдарын туйгуна эдэр эрдэҕиттэн эдэх сыраттан биирэн үлэлэспит, Мутудай оскуолатын бочуоттаах учуутала Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон өлүү туораабытынан кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, уолаттарыгар Георгийдаа, Иннокентийдаа, кэнниэр дьаҥ кэргэттэригэр, биирэ тэрэппүттэригэр М.Д.Кривошова, Х.Н.Попова, С.Н.Сорокоумова;

– Мутудай нэйилэгин олохтоох Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан күн сирэйтэн барбытынан балтыгар, кэллэбиттэригэр Баранкова Марфа Егоровнаҕа Чурапчытааҕы бааһынай чаас коллектива;

– Биирэ тэрэппит, истиэнэ сиэнэр нэйилэрэ Баранков Иван Егорович мараҥаньах малдьан олохтон туораабытынан таҥаллаах кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, күнду оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонуттар Чурапчытыгын Евдокия, Николай Кажеевтар;

– Мутудай нэйилэгин олохтоох, күтүөт Баранков Иван Егорович олохтон туораабытынан Попова Екатерина Иннокентьевнаҕа Чурапчытааҕы гигиена уонна эпидемиология станцыятын коллектива;

– Баранков Иван Егорович мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, оҕолордоругар, аймахтарыгар Д.Д.Красильников аатынан Мутудай орто оскуолатын коллектива;

– Таҥаллаах кэргэн, аҕалара, эҥэлэрэ Баранков Иван Егорович үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан саҥаастыытыгар Анна Иннокентьевнаҕа, оҕолордоругар, сиэннэригэр, биирэ тэрэппүттэригэр Чурапчытыгын Семен, Абрамовтар, Дьокуускайдаан Шестаковтар;

– Күнүү бырааттэ, убайдара, Мутудай нэйилэгин олохтоох Баранков Иван Егорович мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан кэргэннэргэр Анна Иннокентьевнаҕа, оҕолордоругар, сиэннэригэр, барыы аймахтарыгар Мутудайдаан эдэйиэ Е.А.Слепцова уонна иккиэн оҕолоро.

СКУТЕР
НАДЕЖНОЕ СРЕДСТВО ВО ВРЕМЯ КРИЗИСА

ПРЕДЛАГАЕМ ЖИТЕЛЯМ УЛУСОВ
выгодные условия сотрудничества по реализации и обслуживанию СКУТЕРОВ

МЫ ПРЕДЛАГАЕМ
- СКУТЕРА адаптированные под наши дороги и погодные условия
- Наличие всех запчастей
- Сервисные центры и представители в каждом улусе

Подробную информацию можно получить по телефону:
8(914) 273-35-13
Адрес: г. Якутск ул. Лермонтова 120/2

ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА
VEKA
НАРУЖНАЯ РЕКЛАМА
ФИЛИАЛ группы REKtime
КАНЦТОВАРЫ БИЗНЕС-АКСЕССУАРЫ
с. ЧУРАПЧА, ул. Карла Маркса, 21(В), 2 этаж
тел. 8-914-107-46-99

Хайыһыт нэйилэгин олохтоох, таптыыр кэргэним, ардыгар, убайбыт, күтүөкүнүт

ПОНСЕЕВ Иван Константинович

бу дьаҥынам ыйын 28 күнүгэр хомолтолоохтук олохтон туораабытын барыы аймахтарыгар, таҥаарыстарыгар дириҥник кууһутуйан туран эҥэтиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, аймахтара.

Тыыл, үлэ ветерана, үлэ фронтун кыттааччыта, Аллаҕар нэйилэгин бочуоттаах олохтоох

ГОГОЛЕВ Иннокентий Федорович

91 саастаах бу дьаҥынам ыйын 28 күнүгэр үйүн мараҥан ыарыытын олохтон туораабытын барыы аймахтарыгар, биэрэр дьоннутуттар биллэрэбит.

Кыыһа, уолаттара, кэйиттэрэ, сиэннэрэ.

Болтоготтан төрүттээх Одьулуун нэйилэгин олохтоох

ДЬЫЧКОВСКАЯ Евдокия Николаевна

олохтон туораабытынан кутуруммаларын тиэрдиллэр:

– Дьычковская Евдокия Николаевна олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, биирэ тэрэппүт бырааттарыгар, балтыгар уонна кэнниэр дьаҥ кэргэттэригэр, барыы чугас дьонуттар Борисовтар, Захаровтар, Монастыревтар, Месяковтар;

– Одьулуун нэйилэгин олохтоох Дьычковская Евдокия Николаевна үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан уолдьуттар музей үлэһиттэригэр Дьычковскай Савелий Иннокентьевичка, кэнни дьаҥ кэргэннэргэр ыччат кыргыттарыгар Ирина Ивановнаҕа, Ирина Ивановнаҕа, Соломоновтар, Слепцовтар, Корниловтар, Красильниковтар;

– Улууһа, республика биллэрдэх сылгыһыта, Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера Дьычковскай Иван Михайлович өлүбүтүн Дьычковская Евдокия Николаевна үйүн мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, барыы аймах-билэ дьонуттар, таҥаарыстарыгар Одьулуун нэйилэгин кырдьаҕастарын тэҥсүүтэ, өр сылларга Н.М.Дьычковскайы кытта алтыһан үлэлэспит нэйилэк сылгыһыттара, киэмэнтэргэр обществолар;

– Таҥаллаах ийэлэрэ, эҥэлэрэ, үлэ ветерана Дьычковская Евдокия Николаевна мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан ыччаттарыгар, уолдьуттарыгар, кэнниэр күтүөттэригэр, сиэннэригэр Дьычковскайдар, Старостиналар, Дьычковскайдар;

– Таҥаллаах нэйилэрэ, эҥэлэрэ Дьычковская Евдокия Николаевна мараҥан ыарыытыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар ыччат кыргыттара;

– Нэйилэрэ, эҥэлэрэ Дьычковская Евдокия Николаевна үйүн мараҥан ыарыытын олохтон туораабытынан кэлэйиэр, сиэннэригэр, кэргэннэригэр Анастасия Николаевнаҕа, Вероника Николаевна Семеновларга "Кытаанах" уйдаан коллектива, профкома.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Редактор-директоры солбуйааччы, культура, бырааб отдела – О.В. ЖИРКОВА.
Эпиэттиир секретарь, литературный сотрудник – Н.Н. ГАВРИЛЬЕВА.
Суруй, ыччат, оҕо аймах отдела – А.Г. КУЗЬМИНА.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Үөрэх, дорообуйа харыстабылын отдела – А.М. АДАМОВА.
Верстальщик – Э.И. ХОМУС. Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Бэчээтээччи – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Сана олох" редакционнай-издательская холбоһук государственнай учреждение. Массаабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуулуу хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональнай управлениеттэр 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациламмыт нүөмэрэ – ПИ №19-0423.

АДАРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaolch@mail.ru

Бэчээккэ сакаас: № 67–68 (9995–9996) Тираж 2225. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Сана олох

Автор суруйар этиилэр саҥа редакция позициятыгар маҕан сөп түбэйэр буолбатах. Суруккаа ыйыллар чахчылар кырдьыгыларыгар этиллэриэн автор тус бэйэтэ сүтэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэриллиэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 29.05.2009 с. офсетка бэчээттэнэн. Адарыспа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэллиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.